

ภาคผนวก

2

คำถามและแนวคำตอบ

วิชาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา

ข้อ 1. คำถาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 126 บัญญัติว่า “การข่มขู่ที่จะทำให้การใดตกเป็นโมฆียะนั้น จะต้องเป็นการถึงขนาดที่จะจูงใจผู้ถูกข่มขู่ให้มีผลต้องกลัวจะเกิดความเสียหายเป็นภัยแก่ตนเอง แก่สกุลของตน หรือแก่ทรัพย์สินของตน เป็นภัยอันใกล้จะถึงและอย่างน้อยร้ายแรงเท่ากับที่จะพึงกลัวต่อการอันเขากระโรชเอานั้น” ให้อธิบายบทบัญญัติมาตรานี้ และยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายด้วย

แนวคำตอบ

การแสดงนิติกรรมนั้น ผู้แสดงเจตนาจะต้องกระทำด้วยใจสมัครและเป็นอิสระ ถ้าการแสดงเจตนาใดกระทำขึ้น เพราะถูกบังคับขู่เข็ญหรือถูกหลอกลวงให้หลงผิดแล้ว การแสดงเจตนา นั้นย่อมไม่สมบูรณ์ กฎหมายบัญญัติให้นิติกรรมที่เกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาเช่นนั้นตกเป็นโมฆียะ กล่าวคือผู้แสดงเจตนาโดยวิปริตนั้น อาจบอกล้างให้เป็นโมฆะได้ในภายหลัง

มีข้อควรสังเกตว่า การข่มขู่ที่ทำให้นิติกรรมเป็นโมฆียะ ผู้แสดงเจตนากระทำการนั้น ในขณะที่มีความรู้สึกผิดชอบ แต่มีผลความกลัวภัยที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากการข่มขู่ แต่ถ้าผู้แสดงเจตนากระทำไปในขณะที่ปราศจากความรู้สึกผิดชอบ เช่น ขณะเจ็บป่วยไม่มีสติสัมปชัญญะ ถูกบังคับจับมือให้เซ็นชื่อกดพิมพ์ลายนิ้วมือในเอกสาร เห็นได้ว่าการกระทำนั้นมิได้เกิดจากเจตนาของบุคคลผู้นั้นเลย แต่ถือว่าการกระทำนั้นขาดการแสดงเจตนา ไม่เกิดเป็นนิติกรรมกรณีเช่นนี้ ไม่เรียกว่าเป็นการบังคับขู่เข็ญให้กระทำการนิติกรรม

การข่มขู่ที่ทำให้เกิดนิติกรรมเป็นโมฆียะตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 126 มีหลักเกณฑ์อยู่ 4 ประการ คือ:-

1. การข่มขู่ต้องถึงขนาดจูงใจให้ผู้ถูกข่มขู่มีผลต้องกลัว การข่มขู่ที่จะถึงขนาดดังกล่าวนี้ได้จะต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป โดยนำมาตรา 129 มาเป็นหลักวินิจฉัยพิจารณาถึงเพศอายุ ฐานะ อนามัย นิสัยใจคอของผู้ถูกข่มขู่ ตลอดจนพฤติการณ์อื่นทั้งปวง เช่น เด็กตัวเล็ก ๆ

ไม่มีอาวุธไปพุดข่มขู่ผู้ใหญ่ให้ทำสัญญา หรือผู้ข่มขู่เอาเป็นเด็กเล่นมาขู่เหล่านี้ จะเห็นได้ว่าการข่มขู่ยังไม่ถึงขนาดที่จะทำให้เกิดมีมูลต้องกลัว

2. จะต้องเป็นการขู่เพื่อจะก่อให้เกิดความเสียหายเป็นภัยแก่ตนเอง แก่สกุลแห่งตน หรือแก่ทรัพย์สินของตนได้ เช่น ข. ขู่ว่าจะฆ่า ก. เช่นนี้เรียกว่า ภัยที่จะได้รับนั้นเกิดแก่ตนเอง และภัยที่เกิดแก่สกุลแห่งตนเช่น ขู่ว่าจะฆ่าบิดา มารดา ภรรยาหรือบุตรของ ก. ส่วนภัยที่จะเกิดแก่ทรัพย์สินของตน ได้แก่การขู่ว่าจะเอาไฟเผาบ้านของ ก. เป็นต้น

3. ภัยที่ขู่จะต้องเป็นภัยอันใกล้จะถึง หมายความว่า ภัยนั้นจะเกิดขึ้นในขณะนั้นเอง หรือในอนาคตอันใกล้ซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป ตัวอย่างเช่น บังคับให้ทำสัญญาโดยขู่ว่า ถ้าไม่ยอมทำอีก 1 ปี จะเอาปืนมายิงให้ตาย เห็นได้ว่าภัยนั้นไม่ได้ใกล้จะถึง

4. ภัยที่ขู่อย่างน้อยร้ายแรงเท่ากับที่พึงจะกลัวต่อการอันเขกรรโชกเอานั้น ทั้งนี้จะต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ก. ถูกกรรโชกให้เซ็นเช็คส่งจ่ายเงิน 100,000 บาท โดยขู่ว่า ถ้าไม่เซ็นเช็คให้จะเอาตะปูแทงยกรถยนต์ของ ก. ให้เสียหาย ดังนั้น เห็นได้ว่า ภัยที่ขู่ไม่ร้ายแรงเท่ากับการที่ถูกกรรโชกเอานั้น

ข้อ 2. คำถาม

นายแดงทำสัญญาจะซื้อที่ดินแปลงหนึ่งจากนายขาวราคา 100,000 บาท กำหนดนัดจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น ณ หอทะเบียนที่ดินในวันที่ 1 เมษายน 2513 และในสัญญากำหนดว่า ถ้านายขาวผิดสัญญาไม่โอนที่ดินให้นายแดง นายขาวจะต้องชดเชยค่าเสียหายเป็นที่ดินอีกแปลงหนึ่งให้นายแดง ถึงวันนัดนายขาวผิดสัญญาไม่ไปโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้นายแดงดังนี้ นายแดงจะเรียกค่าเสียหายโดยให้นายขาวส่งมอบทั้งที่ดินแปลงหลังนี้กับค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นอีก เช่น ราคาที่ดินแปลงที่ซื้อขายสูงขึ้นจะได้หรือไม่อย่างไร

แนวคำตอบ

เบี้ยปรับ เป็นจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่คู่สัญญากำหนดกันไว้ล่วงหน้าในเมื่อคู่กรณีฝ่ายที่เป็นลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ หรือชำระหนี้แต่ไม่ถูกต้องตามสัญญา หรือในกรณีการชำระหนี้เป็นการงดเว้นการกระทำอันใดอันหนึ่ง การผิดนัดนั้น ให้ถือเอาการที่ลูกหนี้ฝ่าฝืนมูลหนี้เข้ากระทำนั้น ซึ่งเป็นเหตุให้เจ้าหนี้ คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง รีบเบี้ยปรับตามสัญญาที่ตกลงกันไว้ได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 379)

เบี้ยปรับนี้ มีประโยชน์เป็นการบังคับทางอ้อมให้ลูกหนี้ต้องปฏิบัติตามสัญญา เป็นการตัดความลำบากของเจ้าหนี้ที่ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงค่าเสียหาย เพราะได้มีการตกลง

ค่าเสียหายเป็นเบี้ยปรับไว้ล่วงหน้า และถ้าเจ้าหน้าที่เสียหายมากกว่าที่กำหนดกันไว้นั้น ในกรณีที่ตกลงเบี้ยปรับต่อกันไว้เป็นจำนวนเงิน เจ้าหน้าที่มีสิทธินอกจากปรับเบี้ยปรับแล้ว เจ้าหน้าที่ยังเรียกร้องเอาค่าเสียหายที่ตนได้เสียไปมากกว่าจำนวนเงินเบี้ยปรับที่ตกลงกันไว้นั้นได้อีก ในเมื่อเจ้าหน้าที่พิสูจน์ได้ (มาตรา 380 วรรค 2)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 382 บัญญัติถึงกรณีที่คู่กรณีตกลงเบี้ยปรับกันไว้เป็นอย่างอื่น มิใช่จำนวนเงิน ความว่า “ถ้าสัญญาว่าจะทำการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นให้เป็นเบี้ยปรับ มิใช่ใช้เป็นจำนวนเงินไซ้ ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 379 ถึง 381 มาใช้บังคับ แต่ถ้าเจ้าหน้าที่เรียกเอาค่าปรับแล้วสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก็เป็นอันขาดไป” ซึ่งหมายความว่า ในกรณีที่คู่สัญญากำหนดเบี้ยปรับกันไว้เป็นอย่างอื่น เช่น เป็นการกระทำความผิดอย่างหนึ่ง ตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่จำนวนเงิน เมื่อมีการผิดนัดขึ้น ถ้าเจ้าหน้าที่เรียกเอาเบี้ยปรับที่กำหนดกันไว้แล้ว เจ้าหน้าที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอีกด้วยไม่ได้ แต่ถ้าเจ้าหน้าที่สละสิทธิไม่เรียกร้องเอาเบี้ยปรับนั้น เจ้าหน้าที่ย่อมเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนที่เสียไปจริงได้แม้จำนวนค่าสินไหมทดแทนนั้นจะมากกว่าจำนวนเบี้ยปรับที่กำหนดกันไว้ก็ตาม

ตามปัญหา ในกรณีที่กำหนดเบี้ยปรับกันไว้เป็นอย่างอื่น คือที่ดิน ไม่ใช่เป็นจำนวนเงิน เมื่อนายขาวผิดนัดไม่โอนที่ดินให้นายแดง นายแดงเจ้าหน้าที่มีสิทธิเรียกร้องให้นายขาวส่งมอบที่ดินแปลงหลังซึ่งเป็นเบี้ยปรับนี้ได้ เมื่อนายแดงเรียกร้องเอาเบี้ยปรับแล้ว นายแดงจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนอีกไม่ได้ ถ้านายแดงเจ้าหน้าที่สละสิทธิไม่เรียกร้องเอาที่ดินซึ่งเป็นเบี้ยปรับ นายแดงเจ้าหน้าที่ย่อมมีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย เพราะเหตุราคาที่ดินที่ซื้อขายสูงขึ้นได้

ข้อ 3. คำถาม

เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2500 นายสินซื้อกระดาษจากนายสอน (พ่อค้า) เอาไปพิมพ์หนังสือขาย ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมของนายสินเอง จำนวนเงิน 50,000 บาท (สิทธิเรียกร้องชนิดนี้มีอายุความ 5 ปี) ในวันที่ 1 มีนาคม 2505 นายสินนำเงินไปผ่อนชำระหนี้ให้นายสอน 10,000 บาท ต่อมาในวันที่ 31 มีนาคม 2510 นายสอนฟ้องเรียกเงินค่าซื้อกระดาษที่นายสินยังค้างชำระอยู่ 40,000 บาท นายสินให้การต่อสู้ว่า หนี้รายนี้ขาดอายุความ 5 ปีแล้ว ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะตัดสินชี้ขาดคดีนี้อย่างไร

แนวคำตอบ

อายุความสะดุดหยุดลงได้ด้วยเหตุ 2 ประการ คือถูกหนี้รับสภาพหนี้ หรือโดยเจ้าหน้าที่

ใช้สิทธิเรียกร้อง การที่ลูกหนี้ผ่อนใช้เงินให้เจ้าหนี้บางส่วน ถือเป็น การรับสภาพหนี้ อย่างหนึ่ง เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 172 เมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้ว มาตรา 181 มิให้นำระยะเวลาที่ล่วงไปแล้วก่อนนั้นเข้าไปในอายุความและกฎหมายให้เริ่มนับอายุความใหม่ ตั้งแต่วันที่อายุความนั้นสะดุดหยุดลงและอายุความที่นับใหม่นี้คงมีกำหนดระยะเวลาเท่ากับอายุความตามมูลหนี้เดิม

ตามปัญหา นายสินซื้อกระดาษจากนายสอน (พ่อค้า) เพื่อเอาไปพิมพ์หนังสือขาย สิทธิเรียกร้องชนิดนี้มีอายุความ 5 ปี (มาตรา 165 (1) และวรรคท้าย) อายุความเริ่มต้นนับตั้งแต่วันที่เจ้าหนี้อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้นั้น (มาตรา 169) คือวันที่นายสินซื้อซื้อกระดาษไปในวันที่ 1 เมษายน 2500 อายุความจะสิ้นสุดลงในวันที่ 1 เมษายน 2505 ก่อนอายุความจะสิ้นสุด นายสินลูกหนี้ นำเงินไปผ่อนชำระหนี้ให้นายสอน 10,000 บาท การที่นายสินนำเงินไปผ่อนชำระให้นายสอนเช่นนี้ เป็นการรับสภาพหนี้ ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนนั้นไม่นับเข้าไปในอายุความ อายุความจะเริ่มนับใหม่ เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2505 อายุความคงมีกำหนด 5 ปี ตามมูลหนี้เดิม อายุความจะไปสิ้นสุดลงในวันที่ 1 มีนาคม 2510 นายสอนเจ้าหนี้ นำคดีมาฟ้องเรียกเงินส่วนที่เหลือ 40,000 บาท ในวันที่ 31 มีนาคม 2510 จะเห็นได้ว่านายสอนฟ้องคดีเมื่อหนี้ขาดอายุความแล้ว ถ้าข้าพเจ้าเป็นศาล เมื่อนายสินให้การต่อสู้ว่าหนี้ขาดอายุความแล้ว ศาลก็ต้องพิจารณาถึงฟ้องของนายสอน ตามมาตรา 193.

ข้อ 4. คำถาม

นายมรดกจ้างนายเพชรสร้างบ้านหลังหนึ่ง กำหนดให้แล้วเสร็จภายใน 120 วัน ถ้าครบกำหนดแล้วยังไม่เสร็จ นายเพชรยอมให้นายมรดกปรับเป็นเงินวันละ 50 บาท จนกว่านายเพชรจะทำแล้วเสร็จ นายเพชรสร้างบ้านไม่แล้วเสร็จตามสัญญา ล่าช้ากว่ากำหนดไป 30 วัน จะต้องถูกปรับเป็นเงิน 1,500 บาท ในระหว่างนายเพชรสร้างบ้านไม่เสร็จตามสัญญานี้ นายมรดกต้องไปเช่าบ้านเช่าอยู่เสียค่าเช่าไป 1 เดือน เป็นเงิน 2,000 บาท

ดังนี้ นายมรดกจะมีสิทธิเรียกร้องค่าอะไรจากนายเพชรได้บ้าง

แนวคำตอบ

เบี้ยปรับ เป็นสัญญาของฝ่ายลูกหนี้ตกลงจะใช้เงินจำนวนหนึ่งหรือใช้ทรัพย์สินอย่างอื่น นอกจากเงิน หรือจะรับการกระทำ หรืองดเว้นอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ให้แก่เจ้าหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควร สำหรับในกรณีนี้ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้อง

สมควร มาตรา 381 บัญญัติให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ นอกจากจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาเบี้ยปรับอันพึงรับนั้นอีกด้วยก็ได้ แต่เจ้าหนี้จะต้องสงวนสิทธิไว้ในเวลาชำระหนี้ว่า ตนยังจะเรียกเบี้ยปรับ และเมื่อเบี้ยปรับมีลักษณะเป็นค่าเสียหายที่กำหนดหรือตกลงกันไว้ล่วงหน้า ดังนั้น ถ้าค่าเสียหายอันเจ้าหนี้ได้รับและสามารถพิสูจน์ได้ว่า เสียหายมากกว่าจำนวนเบี้ยปรับที่กำหนดกันไว้แล้ว เจ้าหนี้ก็เรียกเอาได้ในฐาน เป็นจำนวนน้อยที่สุดแห่งค่าเสียหายก็ได้

ตามปัญหา นายเพชรผิตัญญาจ้างสร้างบ้าน เป็นการไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามสมควร กล่าวคือ สร้างบ้านไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ และเบี้ยปรับรายนี้ได้กำหนดไว้เป็นเงิน ๑๐๐ บาท จึงอยู่ในบังคับของมาตรา 381 ดังกล่าวข้างต้น นายมรกตเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องเบี้ยปรับและค่าสินไหมทดแทนจากนายเพชรได้ ดังนี้

1. เรียกร้องเอาเบี้ยปรับอันพึงรับ จำนวน 1,500 บาท แต่ในการจะเรียกร้องเอาเบี้ยปรับนี้ ในขณะที่นายมรกตรับมอบบ้านหลังนั้นจากนายเพชร นายมรกตจะต้องบอกกล่าวให้นายเพชรทราบว่าตนสงวนสิทธิที่จะเรียกร้องเอาเบี้ยปรับอันพึงรับนี้ด้วย

2. เรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนอีก 500 บาท เพราะนายมรกตสามารถพิสูจน์ได้ว่า ระหว่างที่นายเพชรสร้างบ้านไม่เสร็จนั้น นายมรกตจะต้องไปเช่าบ้านอยู่ เสียค่าเช่าไป 2,000 บาท ซึ่งเป็นค่าเสียหายที่สูงกว่าจำนวนเบี้ยปรับที่กำหนดกันไว้ เมื่อกฎหมายถือเบี้ยปรับอันพึงรับในฐานเป็นจำนวนน้อยที่สุดแห่งค่าเสียหาย จึงต้องหักจำนวนเบี้ยปรับ 1,500 บาท ออกจากค่าเช่าบ้าน 2,000 บาท ดังนั้น นายมรกตจึงมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากนายเพชรได้อีก 500 บาทเท่านั้น.

ข้อ 5. คำถาม

ในกรณีที่ผู้รับจ้างเอาทรัพย์สินที่จ้างออกขายทอดตลาดใช้หนี้ ถ้าได้เงินสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ยังค้างชำระกันอยู่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 บัญญัติว่า เงินที่ยังขาดจำนวนอยู่เท่าใด ลูกหนี้จำต้องรับผิดชอบในเงินที่ขาดนั้น ในกรณีเช่นนี้ หากคู่สัญญาผู้รับจ้างและผู้จ้างจะตกลงกันให้ขัดต่อกฎหมาย มาตรา 733 โดยให้ลูกหนี้ผู้จ้างต้องรับผิดชอบใช้เงินแก่ผู้รับจ้างจนครบจำนวนเงินที่ยังขาดอยู่ ดังนี้ ข้อตกลงดังกล่าวจะสมบูรณ์หรือไม่อย่างไรให้อธิบาย

แนวคำตอบ

กฎหมายเคารพความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา การที่บุคคลแสดงเจตนาทำนิติกรรม หากนิติกรรมนั้นอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย ไม่ฝ่าฝืน ไม่ต้องห้ามตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่น

ไม่ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย ไม่เป็นการฝ่าฝืน ไม่ขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามมาตรา 113 หรือไม่ผิดแบบตามที่กฎหมายบังคับบัญชาให้ สำหรับคู่กรณีที่อยู่สัญญาตกลงกันมีข้อขัดต่อกฎหมาย หรือผิดแผกแตกต่างกับที่กฎหมายบัญญัติไว้ อยู่ในบังคับมาตรา 114 ถ้ากฎหมายที่นิติกรรมนั้นขัด มีใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้ว นิติกรรมนั้นไม่เป็นโมฆะ

ตามปัญหา ผู้จ้างและผู้รับจ้างตกลงกันในสัญญาจ้างว่า ในกรณีที่ผู้รับจ้างเอาทรัพย์สินที่จ้างออกขายทอดตลาดให้หนี้ ถ้าได้เงินสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ยังค้างชำระกันอยู่ ถ้าให้ผู้จ้างรับผิดใช้เงินแก่ผู้รับจ้างจนครบ เช่นนี้เห็นได้ว่าข้อตกลงนี้ขัด หรือผิดแผกแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 733 ปัญหาจึงมีว่ากฎหมายมาตรา 733 นี้ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 733 นี้กฎหมายบัญญัติไว้เกี่ยวกับความผิดระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้โดยเฉพาะ มิใช่บัญญัติไว้เพื่อประโยชน์ของประชาชนทั่ว ๆ ไป หรือประโยชน์ของประเทศชาติ การที่ลูกหนี้ยืมเงินเจ้าหนี้ไปโดยลูกหนี้ตกลงกับเจ้าหนี้ว่าจะใช้ให้แก่เจ้าหนี้จนครบนั้น ไม่เห็นว่าจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนที่ตรงไหน ตรงกันข้ามกับเป็นการถูกต้องกับหลักความยุติธรรมยืมเงินเขาไปเป็นจำนวนเท่าใด ควรใช้หนี้เขาเต็มจำนวนนั้น อีกประการหนึ่ง บทบัญญัติมาตรา 733 นี้กฎหมายก็ได้บัญญัติห้ามไว้เด็ดขาดว่า ความตกลงใด ๆ ถ้าขัดต่อข้อความตามมาตรา 733 นี้แล้วก็ได้บัญญัติให้ถือว่าเป็นโมฆะ ดังนั้น ข้อตกลงระหว่างผู้จ้างตามปัญหา แม้จะขัดกับมาตรา 733 ก็สมบูรณหาเป็นโมฆะไม่.

ข้อ 6. คำถาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 118 วรรคแรก บัญญัติว่า “การแสดงเจตนาหลงด้วยสมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ท่านว่าเป็นโมฆะ แต่ข้อไม่สมบูรณอันนี้ห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตและต้องเสียหายแต่การแสดงเจตนาหลงนั้น” ท่านเข้าใจอย่างไรให้อธิบาย โดยยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายด้วย

แนวคำตอบ

มาตรา 118 วรรคแรกนี้ เป็นเรื่องของการแสดงเจตนาหลง โดยคู่กรณีสมคบกันแสดงเจตนาทำนิติกรรมกันไว้หลอก ๆ เป็นการแสดงเจตนาออกมาไม่ตรงกับเจตนาแท้จริงที่เขาอยู่ในใจโดยความตั้งใจ เพื่อหลอกหลวงบุคคลภายนอกให้เข้าใจผิดคิดว่าเป็นความจริงตามที่เขาแสดงเจตนาหลงนั้น การแสดงเจตนาหลงเช่นนี้ย่อมเป็นโมฆะ ซึ่งตรงกับหลักความเห็นของ

นักนิติศาสตร์ที่ว่า ให้ถือเจตนาที่แท้จริงเป็นใหญ่ การแสดงเจตนาออกหากไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริงแล้ว นิติกรรมนั้นไม่เกิดผล

ตัวอย่าง นายคำมีหนี้สินมาก กลัวเจ้าหนี้จะฟ้องยึดเอารถยนต์ของเขาไป นายคำจึงแกล้งทำสัญญาขายรถยนต์คันนั้นให้นายแดง โดยนายคำและนายแดงรู้กันดีว่าการซื้อขายกันนี้มิได้มีเจตนาทำกันจริงจัง ไม่มีการชำระราคา เป็นการทำสัญญากันไว้หลอก ๆ เพื่อตบตาเจ้าหนี้ เพื่อให้เข้าใจผิดคิดว่านายคำโอนขายรถยนต์ไปแล้ว ดังนี้ สัญญาซื้อขายรถยนต์ระหว่างนายคำและนายแดงย่อมเป็นโมฆะเสียเปล่าไป กรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันนั้นยังคงเป็นของนายคำอยู่ เจ้าหนี้มีสิทธิยึดรถยนต์เอามาชำระหนี้ได้

เมื่อเจตนาหลงที่ทำกันไว้หลอก ๆ เป็นโมฆะเช่นนี้ ผลอาจกระทบกระเทือนบุคคลภายนอกผู้ที่ไม่รู้ความจริงเข้ามาเกี่ยวข้องทำนิติกรรมต่อจากคู่กรณีย่อมได้รับความเสียหาย กฎหมายจึงเข้าช่วยเหลือบุคคลภายนอกผู้กระทำโดยสุจริตและได้รับความเสียหายอันเกิดจากการแสดงเจตนาหลงนั้น โดยคุ้มครองมิให้นิติกรรมที่บุคคลภายนอกกระทำขึ้นโดยสุจริตนั้นพลอยเสื่อมเสียไปด้วยตามหลักกฎหมายที่ว่า “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” กล่าวคือกฎหมายปิดปากบุคคลภายนอกได้

บุคคลภายนอกกระทำการโดยสุจริต หมายความว่าบุคคลภายนอกผู้เข้ามาเกี่ยวข้องโดยมิได้ล่วงรู้ถึงการแสดงเจตนาหลงของคู่กรณีนั้น เช่น ตามตัวอย่างข้างต้น นายแดงเกิดขาดแคลนเงิน ต้องขายรถยนต์คันนั้นต่อให้นายขาว นายขาวไม่ทราบเรื่องการแสดงเจตนาหลง นิติกรรมสัญญาซื้อขายระหว่างนายคำและนายแดงเลย ดังนี้ นายขาวได้ชื่อว่าเป็นผู้สุจริต ส่วนที่นายขาวได้รับความเสียหายนั้น คือนายขาวเสียเงินค่าซื้อรถยนต์ให้นายแดงไป ผลของกฎหมายในกรณีนี้ทำให้นายคำนายแดงหรือเจ้าหนี้ของนายคำไม่อาจจะยกความไม่สมบูรณ์ของนิติกรรมสัญญาซื้อขายระหว่างนายคำและนายแดงที่เป็นโมฆะนี้ขึ้นต่อสู้นายขาว เพื่อทำลายนิติกรรมสัญญาซื้อขายรถยนต์ระหว่างนายขาวและนายแดงให้เสียไปได้

บุคคลภายนอกที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 118 จะต้องเป็นผู้สุจริตและได้รับความเสียหายทั้งสองอย่าง ถ้าเพียงแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เป็นผู้สุจริตแต่ไม่ได้รับความเสียหาย หรือได้รับความเสียหายแต่ไม่สุจริตก็หาได้รับความคุ้มครองไม่

อนึ่งคำว่า ต้องเสียหายตามมาตรา 118 วรรคแรก ย่อมหมายความว่ารวมถึงกรณีที่นายขาวได้รับรถยนต์คันนั้นจากนายแดงโดยการยกให้โดยเสน่หา แม้นายขาวจะไม่ได้เสียเงินซื้อรถยนต์คันนั้นก็ตาม แต่รถยนต์คันนั้นเก่ามาก นายขาวต้องเอาไปซ่อมเครื่องทาสีใหม่ นายขาวต้อง

จ่ายเงินค่าซ่อมไป ก็ถือว่านายขาวต้องเสียหายแล้ว เช่นเดียวกับกรณีที่นายขาวจ่ายเงินค่าซื้อรถยนต์.

ข้อ 7. คำถาม

นายประเสริฐรับจ้างนายประสิทธิ์เจาะน้ำบาดาลขึ้นมาใช้บริโภคภายในบ้าน คิดค่าจ้าง 100,000 บาท โดยนายประเสริฐเป็นผู้จัดหาสัมภาระสิ่งของเครื่องใช้และรับประกันปริมาณ พร้อมทั้งคุณภาพว่า จะมีน้ำใช้บริโภคมีกำหนด 3 ปี เมื่อนายประเสริฐติดตั้งเครื่องสูบน้ำเสร็จแล้ว นายประสิทธิ์ มีน้ำใช้เพียงปีเดียว นายประสิทธิ์จึงบอกให้นายประเสริฐจัดการแก้ไข นายประเสริฐแก้แต่ไม่สำเร็จ อ่างเหตุพันวิสัย นายประสิทธิ์จึงบอกเลิกสัญญา ให้ท่านอธิบายการให้คู่สัญญากลับคืนสู่ฐานะเดิมว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง

แนวคำตอบ

เมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิบอกเลิกสัญญานั้นเสียก็ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 386 และเมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาแล้วและการบอกเลิกสัญญานั้นก็ชอบด้วยกฎหมาย สัญญานั้นเป็นอันระงับไป ตามมาตรา 391 ได้กำหนดไว้ว่า คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม แต่ทั้งนี้จะเป็นที่เสื่อมเสียสิทธิบุคคลภายนอกไม่ได้ การกลับคืนสู่ฐานะเดิมดังกล่าวนี้ ถ้าเป็นการคืนเงินจะต้องบวกดอกเบี้ยเข้าด้วย คิดตั้งแต่เวลาที่รับเงินไว้ แต่ถ้าเป็นการคืนการงานอันคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้ทำให้ไว้และมีการยอมให้ใช้ทรัพย์สินนั้น การชดใช้ทุนการงานและการยอมให้ใช้ทรัพย์สินนั้น ทำกันได้ด้วยการใช้เงินทดแทนตามควรค่าแห่งการนั้น ๆ แต่ถ้าในสัญญาได้กำหนดว่าให้ใช้เงินทดแทนกันเป็นจำนวนเท่าใดก็ให้ใช้กันตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญานั้น แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิคู่สัญญาที่ใช้สิทธิเลิกสัญญาในการที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ตามปัญหา สัญญาระหว่างนายประเสริฐ และนายประสิทธิ์ เป็นสัญญาจ้างทำของ นายประเสริฐผู้รับจ้างเป็นฝ่ายผิดสัญญาที่ไม่สามารถเจาะน้ำบาดาลขึ้นมาให้นายประสิทธิ์ผู้ว่าจ้างใช้ได้ถึง 3 ปีตามสัญญา ซึ่งนายประสิทธิ์ผู้ว่าจ้างก็ได้ให้เวลาพอสมควรแก่นายประเสริฐผู้รับจ้างให้จัดการแก้ไขแล้ว นายประเสริฐผู้รับจ้างก็ไม่สามารถแก้ไขได้สำเร็จ ในกรณีเช่นนี้ นายประเสริฐผู้รับจ้างจะอ้างเหตุการชำระหนี้เป็นการพันวิสัยไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งที่ยังอยู่ในวิสัยที่จะต้องทำได้ และนายประเสริฐผู้รับจ้างก็เชื่อความสามารถของตนว่าจะทำได้จึงได้ทำสัญญารับรองรับประกันปริมาณและคุณภาพไว้เช่นนั้น

เมื่อนายประสิทธิ์ผู้ว่าจ้างบอกเลิกสัญญาแล้วและการบอกเลิกสัญญานั้นชอบด้วย

กฎหมาย สัญญาจ้างทำของรายนี้จึงระงับลง คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายคือนายประสิทธิ์ผู้ว่าจ้าง และ นายประเสริฐผู้รับจ้าง แต่ละฝ่ายจะต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม กล่าวคือ นายประเสริฐผู้รับจ้างจะต้องคืนเงินค่าจ้าง 100,000 บาท ให้แก่นายประสิทธิ์ผู้ว่าจ้างโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย เพราะมิใช่การคืนมัดจำ แต่เป็นเงินค่าจ้าง และนายประสิทธิ์ผู้ว่าจ้างจะต้องคืนสัมภาระ ท่อน้ำ เครื่องสูบน้ำที่นายประเสริฐนำมาติดตั้งให้แก่นายประเสริฐผู้รับจ้างไป แต่สัมภาระท่อน้ำ เครื่องสูบน้ำของนายประเสริฐนี้ นายประสิทธิ์ผู้ว่าจ้างให้อยู่ถึง 1 ปี ย่อมเสื่อมคุณภาพและสึกหรอไปตามสภาพที่ใช่และนายประเสริฐผู้รับจ้างได้ลงทุนลงแรงจ้างคนงานทำการขุดเจาะน้ำบาดาล วางท่อตั้งเครื่องสูบน้ำ ดังนั้นการคืนเงินค่าจ้างของนายประเสริฐให้แก่นายประสิทธิ์ จึงต้องหักค่าเสื่อมราคาในการใช้สัมภาระ ท่อน้ำ เครื่องสูบน้ำของนายประเสริฐ และหักค่าการงาน คือ ค่าใช้จ่ายที่นายประเสริฐได้ลงทุนลงแรงทำการงานดังกล่าวแล้วตามจำนวนที่สมควรทั้งสองรายการ ออกจากยอดเงินค่าจ้าง 100,000 บาทนี้ เหลือสุทธิเท่าใดคืนให้นายประสิทธิ์ผู้ว่าจ้างไป แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้ว่าจ้างที่จะเรียกค่าเสียหายจากนายประเสริฐในการที่นายประเสริฐผิดสัญญาทำให้นายประสิทธิ์ไม่มีน้ำใช้ได้ถึง 3 ปีตามสัญญา.

ข้อ 8. คำถาม

นายประเสริฐทำหนังสือสัญญากู้เงินไปจากนายประสิทธิ์จำนวน 10,000 บาท ตกลงคิดดอกเบี้ยกันร้อยละ 2 ต่อเดือน ครั้นครบกำหนดเวลาใช้เงินคืน นายประเสริฐไม่ใช้ นายประสิทธิ์จึงนำหนังสือสัญญาฉบับนั้นไปฟ้องศาลให้นายประเสริฐใช้ต้นเงิน 10,000 บาท ส่วนดอกเบี้ย นายประสิทธิ์ขอคิดเพียงร้อยละ 15 ต่อปี ตามอัตราที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะพิจารณาให้นายประสิทธิ์โจทก์ ชนะคดีทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยเต็มตามฟ้องโจทก์ได้หรือไม่ หรือจะต้องพิพากษายกฟ้องโจทก์ไปทั้งหมดทีเดียว ในเมื่อมีพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 บัญญัติลงโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ทำให้กู้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้

แนวคำตอบ

นิติกรรมใดที่คู่กรณีตกลงกันมีวัตถุประสงค์เป็นการขัด แรกต่าง หรือฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน นิติกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113)

ตามปัญหา พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ได้บัญญัติลงโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ทำให้กู้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ การที่มีการลงโทษ

แก่ผู้ฝ่าฝืนเช่นนี้ จึงเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนั้น นิติกรรมใดที่ฝ่าฝืนหรือขัดกับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ย่อมเป็นโมฆะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยจากผู้กู้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ตามปัญหา การเรียกดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน เมื่อคำนวณแล้วจะเป็นอัตราร้อยละ 24 ต่อปี จึงเกินไปกว่าอัตราดอกเบี้ยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น ข้อตกลงในเรื่องดอกเบี้ยระหว่างนายประเสริฐผู้กู้ กับนายประสิทธิ์ผู้ให้กู้จึงฝ่าฝืนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ข้อตกลงนี้ ย่อมเป็นโมฆะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 135 บัญญัติว่า “ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของนิติกรรมเป็นโมฆะ ท่านว่า นิติกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆะด้วยกันทั้งสิ้น เว้นแต่จะพึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า คู่กรณีได้เจตนาจะให้ส่วนที่สมบูรณ์นั้นแยกออกจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์ได้” ตามปัญหา นิติกรรมสัญญาระหว่างนายประเสริฐและนายประสิทธิ์แยกได้สองส่วน ส่วนหนึ่งคือ การกู้ยืมเงิน 10,000 บาท อีกส่วนหนึ่งคือข้อตกลงกันในเรื่องดอกเบี้ย แม้ข้อตกลงกันในเรื่องดอกเบี้ยนั้นฝ่าฝืนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ก็หากเป็นโมฆะทั้งหมดไม่ เพราะพึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า คู่กรณีมีเจตนาให้ส่วนการกู้ยืมเงิน 10,000 บาท ที่สมบูรณ์แยกออกต่างหากจากการตกลงกันในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนที่ไม่สมบูรณ์เป็นโมฆะ

ดังนั้น ถ้าข้าพเจ้าเป็นศาล ข้าพเจ้าจะพิพากษายกฟ้องโจทก์ไปทั้งหมดไม่ได้ คงพิพากษาให้นายประเสริฐให้เงินเฉพาะต้นเงิน 10,000 บาท แก่นายประสิทธิ์เท่านั้น ส่วนดอกเบี้ยแก่นายประสิทธิ์จะฟ้องคดีขอคิดเพียงร้อยละ 15 บาทต่อปี ตามอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ตาม ศาลก็พิพากษาให้นายประเสริฐใช้นายประสิทธิ์เต็มตามฟ้องไม่ได้ เพราะนิติกรรมส่วนดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะเสียเปล่าไปแล้ว.

ข้อ 9. คำถาม

นายสวิงมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดพระนคร มีหนังสือเสนอขายรถยนต์คันหนึ่งให้นายไสว ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดสงขลา พอนายสวิงส่งหนังสือเสนอขายรถยนต์คันนั้นไปทางไปรษณีย์ รุ่งขึ้นรัฐบาลออกกฎหมายขึ้นภาษีรถยนต์ นายสวิงกลับใจไม่ต้องการขายรถยนต์คันนั้น จึงได้โทรเลขขอถอนคำเสนอไปยังนายไสว แต่โทรเลขไปถึงบ้านนายไสวช้ากว่าหนังสือหนึ่งวัน และขณะบุรุษไปรษณีย์นำหนังสือและโทรเลขไปส่งที่บ้านนายไสวนั้น นายไสวไม่อยู่ที่บ้านไปค้าขายต่างจังหวัด อีกวันหนึ่งต่อมา นายไสวกลับมาถึงบ้านได้เปิดซองหนังสือและโทรเลข

ของนายสวิงออกอ่านพร้อมกัน นายไสวียากได้รถยนต์คันนั้น จึงโทรเลขไปถึงนายสวิงสนองตอบซื้อรถยนต์คันนั้น ให้ท่านวินิจฉัยว่า สัญญาซื้อขายรถยนต์ระหว่างนายสวิงและนายไสวีก่อตั้งขึ้นแล้วหรือไม่

แนวคำตอบ

การแสดงเจตนาที่กระทำแก่บุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง จะเกิดผลขึ้นในระยะเวลาใดนั้น นักนิติศาสตร์มีความเห็นต่างกัน สำหรับกฎหมายไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 130 วรรคแรก บัญญัติว่า “การแสดงเจตนาทำให้แก่บุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง ย่อมมีผลนับแต่เวลาที่ไปถึงผู้กรณีกฝ่ายหนึ่งนั้นเป็นต้นไป แต่ถ้าบอกถอนไปถึงผู้นั้นก่อนแล้วหรือพร้อมกันไซ้ แสดงเจตนานั้นก็ย่อมตกเป็นอันไร้ผล”

ตามปัญหา นายสวิงได้โทรเลขขอโอนคำเสนอไปยังนายไสว แต่โทรเลขไปถึงบ้านนายไสวช้ากว่าหนังสือเสนอขายรถยนต์ที่ส่งไปก่อนทางไปรษณีย์หนึ่งวัน แม้ขณะที่หนังสือและโทรเลขไปถึงบ้านนายไสวที่จังหวัดสงขลานั้น นายไสวจะไม่อยู่บ้าน และต่อมานายไสวจะได้เปิดซองหนังสือและซองโทรเลขของนายสวิงออกอ่านพร้อมกัน กล่าวคือนายไสวได้ทราบคำเสนอและคำบอกถอนคำเสนอพร้อมกัน หากมีผลในกฎหมายประการใดไม่ คงถือว่าหนังสือเสนอขายรถยนต์ของนายสวิงต่อนายไสวนั้น ยังมีผลในกฎหมายเป็นคำเสนออยู่

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 355 บัญญัติไว้ความว่า บุคคลทำคำเสนอไปยังผู้อื่นซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทางและมีได้บ่งระยะเวลาให้ทำคำสนอง บุคคลผู้ทำคำเสนอนั้นไม่อาจถอนคำเสนอของตนเสียภายในเวลาอันควรคาดหมายว่าจะได้รับคำบอกกล่าวสนองนั้นไม่ได้ กล่าวคือ ผู้เสนอจะต้องให้ระยะเวลาอันสมควรแก่ผู้สนองที่จะตอบรับคำเสนอนั้นหรือไม่ ทั้งนี้จะต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไปโดยคำนึงถึงระยะทาง ตลอดถึงวิธีการส่งคำเสนอและคำสนองที่ผู้กรณีกทำการติดต่อกันด้วย

ตามปัญหา คงพึงได้ว่า หลังจากนายสวิงส่งคำเสนอขายรถยนต์ไปยังนายไสวได้เพียง 3 ถึง 4 วัน นายไสวก็โทรเลขสนองตอบตกลงซื้อรถยนต์ของนายสวิง เช่นนี้ถือได้ว่านายไสวได้สนองตอบไปภายในระยะเวลาอันสมควรแล้ว และเมื่อโทรเลขของนายไสวไปถึงนายสวิง สัญญาซื้อขายรถยนต์ระหว่างนายสวิงและนายไสวจะเกิดขึ้นทันที นายสวิงจะปฏิเสธไม่ขายรถยนต์นั้นให้นายไสวไม่ได้.

ข้อ 10. คำถาม

มีกรณีเช่นใดบ้างในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่จะเป็นเหตุทำให้อายุความ

สะดวกหยุดลง ให้ท่านอธิบายและในบางกรณีให้ท่านยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายพอให้เข้าใจด้วย

แนวคำตอบ

อายุความจะสะดวกหยุดลงได้ด้วยเหตุ 2 กรณี กรณีหนึ่งลูกหนี้รับสภาพหนี้ อีกกรณีหนึ่งเจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้อง

1. กรณีลูกหนี้รับสภาพหนี้มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 ได้แก่

ก. ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้เจ้าหนี้ โดยรับรองหนี้ไว้อย่างแข็งขัน เช่น ลูกหนี้ทำหนังสือรับรองให้ไว้แก่เจ้าหนี้ว่าเป็นหนี้อยู่เป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นจริง แต่ในบางกรณีอาจไม่ชัดแจ้ง เช่น ลูกหนี้เขียนหนังสือถึงเจ้าหนี้ขอผลัดชำระหนี้ ก็ถือว่าลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้เช่นเดียวกัน

ข. ลูกหนี้ใช้เงินที่เป็นหนี้บางส่วน หรือส่งดอกเบี้ย หรือหาประกันมาให้ กรณีต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าลูกหนี้ได้รับสภาพหนี้แล้ว ตัวอย่างเช่น ก. กู้เงิน ข. 1,000 บาท ครั้นใกล้จะขาดอายุความ ก. นำคืนเงินไปผ่อนชำระ 100 บาท หรือเอาดอกเบี้ยที่ค้างมาชำระ หรือเอาแหวนมาจำนำให้ไว้เป็นประกัน กรณีเหล่านี้เป็นการรับสภาพหนี้ทำให้อายุความสะดวกหยุดลงเหมือนกัน

ค. ลูกหนี้กระทำการหนึ่งอย่างใดอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่า ยอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้น จะต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป ตัวอย่างเช่น ทายาทผู้รับมรดกยอมรับว่าจะโอนเรือนให้ผู้จะซื้อตามสัญญาจะซื้อขาย ซึ่งเจ้ามรดกทำไว้และทายาทผู้นั้นยังยินยอมให้ผู้จะซื้อเข้าครอบครองเรือนพิพาทอีก ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย อายุความสะดวกหยุดลงเพียงนั้น จะเริ่มนับใหม่แต่วันนั้นเป็นต้นไป

2. กรณีเจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้อง ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 ถึง 179 ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ก. เจ้าหนี้ฟ้องคดี (มาตรา 173) เพื่อดังเป็นหลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้อง หรือเพื่อให้ใช้หนี้ตามที่เรียกร้อง แต่การฟ้องคดีนี้จะต้องเป็นการฟ้องร้องดำเนินคดีจนถึงที่สุด และเจ้าหนี้เป็นฝ่ายชนะ จึงจะมีผลทำให้อายุความสะดวกหยุดลงได้ (มาตรา 174) ถ้าการฟ้องคดีถูกถอนเสีย ละทิ้งเสีย หรือศาลพิพากษายกฟ้อง การฟ้องคดีนั้นก็ไม้อาจที่จะทำให้อายุความสะดวกหยุดลงได้

ข. เจ้าหนี้ทำการอื่นใดอันมีผลอย่างเดียวกันกับการฟ้องร้องคดี เช่น เจ้าหนี้ยื่นคำร้อง

ขอพิสูจน์หนี้ในคดีล้มละลาย หรือมอบคดีให้อนุญาตตุลาการพิจารณา เป็นต้น การยื่นคำร้องขอพิสูจน์หนี้ในคดีล้มละลายก็เช่นเดียวกับการฟ้องคดี คือถ้าการขอพิสูจน์หนี้นั้นได้อ่อนเสีย ละทิ้งเสีย หรือต้องยกเสีย ก็ไม่เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงได้ (มาตรา 177) ส่วนการมอบคดีให้อนุญาตตุลาการก็อนุโลมใช้อย่างเดียวกัน (มาตรา 179).

ข้อ 11. คำถาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 119 บัญญัติว่า “การแสดงเจตนาถ้าทำได้ สำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม ท่านว่าเป็นโมฆะ แต่ถ้าความสำคัญผิดนั้นเป็น เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของบุคคลผู้แสดงเจตนาไซ้ ท่านว่าบุคคลผู้นั้นหา อาจจะถือเอาความไม่สมบูรณ์นั้นมาใช้เป็นประโยชน์แก่ตนได้ไม่” บทบัญญัติมาตรานี้ ท่าน เข้าใจว่าอย่างไร ให้อธิบายและยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายด้วย

แนวคำตอบ

คำฟ้องแต่เจตนาที่มีอยู่ในใจ ไม่ทำให้เกิดผลในกฎหมาย เจตนาจะเกิดผลในกฎหมายได้ ก็ต่อเมื่อมีการแสดงออกมาให้ปรากฏ เจตนาของบุคคลซึ่งแสดงออกมานั้นโดยปกติแล้วย่อม ตรงกับเจตนาที่แท้จริงซึ่งบุคคลนั้นมีอยู่ในใจ แต่มีบางกรณีอาจไม่ตรงกันได้ซึ่งเกิดขึ้นโดย ผู้แสดงเจตนาไม่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว การแสดงเจตนาที่เกิดขึ้นโดยการสำคัญผิดตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 119 นี้ เป็นกรณีที่ผู้แสดงเจตนาได้แสดงออกไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริง ที่มีอยู่ในใจโดยผู้แสดงเจตนาไม่รู้ตัว ทั้งนี้เพราะความหลงผิดหรือเข้าใจผิด

การสำคัญผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 119 ที่กฎหมายบัญญัติ ให้เป็นโมฆะนี้ จะต้องเป็นการสำคัญผิดในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมเท่านั้น ถ้าเป็น การสำคัญผิดในสิ่งที่มีใช่สาระสำคัญแห่งนิติกรรมแล้ว การแสดงเจตนาอันหาเป็นโมฆะไม่ ตัวอย่างเช่น นายดำไปซื้อโทรทัศน์เครื่องหนึ่งที่ร้านนายแดง เมื่อได้ชำระราคากันเสร็จ เรียบร้อยแล้ว นายดำให้นายแดงนำโทรทัศน์ไปส่งที่บ้าน นายแดงไม่ยอมส่ง ในกรณีเช่นนี้ แม้นายดำจะสำคัญผิดว่านายแดงจะต้องนำโทรทัศน์ไปส่งที่บ้านก็ตาม ก็หาทำให้การแสดงเจตนา ของนายดำซื้อโทรทัศน์เครื่องนั้นเป็นโมฆะไม่

สิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม กล่าวโดยสรุปแล้ว แยกออกได้ 3 ประการ

1. สำคัญผิดในตัวบุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีในนิติกรรม บุคคลเป็นสิ่งสำคัญของนิติกรรม ประการแรก ถ้ามีการแสดงเจตนาผิดตัวบุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีฝ่ายหนึ่งแล้วย่อมทำให้การแสดง เจตนาของบุคคลนั้นเป็นโมฆะ ตัวอย่างเช่น นายเขียวต้องการสั่งนายขาวช่างตัดเสื้อประจำ

ซึ่งตั้งร้านตัดเสื้ออยู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตัดเสื้อสากลให้ 1 ชุด แต่นายช่างตัดเสื้อผู้นั้นย้ายไปอยู่ที่จังหวัดอื่น และมีนายช่างอีกคนหนึ่งมาตั้งร้านตัดเสื้อแทนเช่นนี้ การแสดงเจตนาสั่งตัดเสื้อของนายเจียวย่อมเป็นโมฆะ

2. **สำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรม** นิติกรรมย่อมต้องมีลักษณะ ถ้ามีการสำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรมแล้ว การแสดงเจตนาทำนิติกรรมนั้นย่อมเป็นโมฆะ ตัวอย่างเช่น นายคำอ่านหนังสือไม่ออกต้องการจ้างคนที่ดินแปลงหนึ่งกับนายเหลียง แต่นายคำเข้าใจผิดได้ลงชื่อในหนังสือสัญญาซื้อขาย ขายที่ดินแปลงนั้นให้นายเหลียงไป ดังนี้ การแสดงเจตนาของนายคำย่อมเป็นโมฆะ

3. **สำคัญผิดในวัตถุแห่งนิติกรรม** นิติกรรมย่อมมีวัตถุซึ่งผู้แสดงเจตนาประสงค์ ถ้ามีการสำคัญผิดในวัตถุแห่งนิติกรรม ย่อมทำให้การแสดงเจตนาเป็นโมฆะ ตัวอย่างเช่น นายคำเสนอขายสินค้าอย่างหนึ่งในการประกวดราคาของทางราชการกรมหนึ่งซึ่งราคาแท้จริงของสินค้านั้น 100,000 บาท แต่นายคำพิมพ์เลขศูนย์ตกไปหนึ่งตัว คงเสนอขายไปในราคา 10,000 บาท ดังนี้ เป็นการสำคัญผิดในวัตถุแห่งนิติกรรม การแสดงเจตนาขายสินค้าของนายคำย่อมเป็นโมฆะ

ความตอนท้ายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 119 นี้ ได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ว่า ถ้าความสำคัญผิดนั้นเป็นเพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้แสดงเจตนาแล้ว กฎหมายไม่ยอมให้ผู้แสดงเจตนาอ้างความไม่สมบูรณ์ของการแสดงเจตนาของตน ปัญหาที่ว่า ความประมาทเลินเล่อเพียงไรแค่ไหนจึงจะเรียกว่าเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจะต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป ตัวอย่างเช่น ในกรณีสำคัญผิดในตัวบุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีในนิติกรรม ถ้านายช่างตัดเสื้อประจำของนายเจียว ขณะย้ายจากร้านเดิม ได้ประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์อย่างแพร่หลาย นายเจียวควรจะรู้แล้ว แต่นายเจียวก็ยังสั่งตัดเสื้อที่ร้านเดิมอีก เช่นนี้ นายเจียวจะยกความสำคัญผิดขึ้นอ้างว่าการแสดงเจตนาของตนไม่สมบูรณ์ไม่ได้ แต่ทั้งนี้ควรสังเกตว่า ข้อความตอนท้ายของมาตรา 119 นี้มิได้ห้ามคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง คือนายช่างช่างตัดเสื้อคนใหม่ที่จะกล่าวอ้างว่า การแสดงเจตนาของนายเจียวที่สั่งตัดเสื้อมายังตนเป็นโมฆะ

อนึ่ง ถ้าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายต่างสำคัญผิดด้วยกัน ซึ่งเห็นได้ว่าเจตนาแท้จริงของคู่กรณีตรงกัน การแสดงเจตนาของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแม้จะสำคัญผิดก็หาเป็นโมฆะไม่ ตัวอย่างเช่น นายคำต้องการซื้อที่ดินของนายแดง 100 ตารางวา ทั้งนายคำและนายแดงสำคัญผิดว่า 100 ตารางวาเท่ากับ 100 ตารางเมตร จึงทำสัญญาซื้อขายที่ดินกัน 100 ตารางเมตร เช่นนี้ สัญญา

ซื้อขายที่ดินระหว่างนายดำและนายแดงสมบูรณ์ คู่กรณีมีเจตนาแท้จริงตรงกัน คือซื้อขายที่ดิน 100 ตารางวา.

ข้อ 12. คำถาม

นายวิงมีรถยนต์อยู่คันหนึ่ง นายวิงพูดโทรศัพท์เสนอขายรถยนต์คันนั้นให้นายวันราคา 50,000 บาท นายวันได้รับโทรศัพท์แล้วบอกนายวิงว่า ขอปรึกษากฎหมายก่อน อย่าเพิ่งวางหู เมื่อนายวันปรึกษากฎหมายเสร็จแล้ว ยกหูโทรศัพท์ขึ้นจะพูดกับนายวิง แต่นายวิงวางหูโทรศัพท์เสียแล้ว นายวันจึงต่อโทรศัพท์ใหม่ถึงนายวิงตกลงซื้อ แต่มีเงื่อนไขว่ารอให้นายวันขายรถยนต์คันที่เขามีอยู่ให้ได้เสียก่อน นายวิงตอบตกลงขาย ในระหว่างนั้น นายวิงเอารถยนต์ไปขับด้วยความประมาทเลนเล่อของรถยนต์อีกคันหนึ่งแล่นมาชนรถยนต์ของนายวิง เป็นเหตุให้รถยนต์นายวิงเสียหายไป 5,000 บาท ต่อมานายวันขายรถยนต์คันของเขาได้ ดังนี้ นายวันจะเรียกร้องให้นายวิงชำระหนี้ได้อย่างไรบ้าง

แนวคำตอบ

การที่นายวิงพูดโทรศัพท์เสนอขายรถยนต์ของเขาคันที่มีอยู่ให้แก่นายวัน ถือว่าเป็นคำเสนอที่ทำแก่บุคคลผู้เฉพาะหน้า และคำเสนอขายของนายวิง มิได้บ่งระยะเวลาให้นายวันทำคำสนอง เมื่อนายวิงเสนอที่ใดเวลาใด นายวันย่อมสนองรับได้ ณ ที่นั้นเวลานั้น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 356) เมื่อนายวันพูดขอผลัดนายวิงว่า อย่าเพิ่งวางหูโทรศัพท์ แต่เมื่อนายวันปรึกษากฎหมายเสร็จแล้ว ได้ยกหูโทรศัพท์ขึ้นจะพูดกับนายวิง ปรากฏว่านายวิงวางหูโทรศัพท์เสียแล้ว ถือว่านายวันมิได้สนองรับภายในเวลาอันกำหนด คำเสนอขายรถยนต์ของนายวิงเป็นอันสิ้นสุดความผูกพัน นับแต่นายวิงวางหูโทรศัพท์ (มาตรา 357) แต่ต่อมาเมื่อนายวันโทรศัพท์ใหม่ถึงนายวิง นายวันบอกนายวิงว่า ตนตกลงซื้อแต่มีเงื่อนไขว่า ขอให้ นายวันขายรถยนต์คันของเขาที่มีอยู่ให้ได้เสียก่อน ที่นายวันบอกนายวิงเช่นนี้เป็นการล่วงเลยเวลาและมีข้อความเพิ่มเติม ถือว่านายวันได้ทำคำเสนอใหม่ต่อนายวิง (มาตรา 359) เมื่อนายวิงตกลงขาย คำตอบของนายวิงจึงเป็นคำสนอง เมื่อคำเสนอและคำสนองทั้งสองฝ่ายตรงกัน จึงเกิดเป็นสัญญาขึ้น และเป็นสัญญาซื้อขายที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน ตามที่นายวันกำหนดเงื่อนไขไว้ เงื่อนไขนี้ไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย สัญญาซื้อขายรถยนต์คันนี้จึงสมบูรณ์ แต่สัญญาจะมีผลบังคับกันได้ตามกฎหมายก็ต่อเมื่อเงื่อนไขที่กำหนดกันไว้เสร็จแล้ว กล่าวคือ นายวันขายรถยนต์คันของเขาที่มีอยู่ได้แล้ว (มาตรา 145)

ในระหว่างที่เงื่อนไขยังไม่สำเร็จ นายวิงได้เอารถยนต์คันที่ซื้อขายนี้ไปขับขี ด้วยความประมาทเลนเล่อของรถยนต์อีกคันหนึ่งแล่นมาชนรถยนต์ของนายวิงเสียหายไปเป็นเงิน 5,000 บาท กรณีที่เกิดขึ้นนี้อยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 371 กล่าวคือ สัญญาซื้อขายรถยนต์ระหว่างนายวันและนายวิงนี้เป็นสัญญาต่างตอบแทนที่มีเงื่อนไขสำเร็จแล้ว ต้องบังคับตามวรรค 2 ของมาตรา 371 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าทรัพย์สินนั้นเสียหายเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษเจ้าหนี้มิได้ และเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว เจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้โดยลดส่วนอันตนจะต้องชำระหนี้ตอบแทนนั้นลง หรือเลิกสัญญานั้นเสียก็ได้ แล้วแต่จะเลือก แต่ในกรณีที่ต้นเหตุเสียหายเกิดเพราะฝ่ายลูกหนี้นั้น ท่านว่าหากกระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนไม่” ตามปัญหา การที่รถยนต์นายวิงเสียหาย มิใช่ความผิดของนายวันลูกหนี้ หากแต่เป็นความผิดของบุคคลภายนอกที่ขับรถยนต์มาชนรถยนต์ของนายวิงเอง ดังนั้น เมื่อนายวันขายรถยนต์คันของเขาได้แล้ว เงื่อนไขบังคับก่อนเสร็จแล้ว นายวันเจ้าหนี้จึงมีสิทธิเลือกที่จะเรียกให้นายวิงชำระหนี้ส่งมอบรถยนต์โดยลดส่วนราคารถยนต์อันตนจะต้องชำระให้นายวิงเพียง 45,000 บาท หรือนายวันจะบอกปฏิเสธไม่ซื้อรถยนต์ของนายวิงก็ได้ แล้วแต่นายวันจะเลือก แต่นายวันเจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนใด ๆ จากนายวิงลูกหนี้ เพราะต้นเหตุแห่งความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากนายวิงลูกหนี้.

ข้อ 13. คำถาม

นายแสงอายุ 18 ปี ซื้อรถจักรยานยนต์หนึ่งคันจากนายสิน แล้วไม่ชำระราคา นายสินจึงทวงเงินค่ารถจักรยานยนต์คันนั้นจากนายสุข ซึ่งเป็นบิดาและผู้แทนโดยชอบธรรมของนายแสง นายสุขทราบเรื่องนายแสงซื้อรถจักรยานยนต์คันนี้ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2511 ต่อมาอีก 3 เดือน นายสุขนำเงินค่าชำระรถจักรยานยนต์ไปชำระให้นายสินโดยบอกสงวนสิทธิที่จะบอกล้างสัญญาซื้อขายนี้ และในวันที่ 1 มีนาคม 2512 นายสุขจึงได้บอกล้างนิติกรรมอันเป็นโมฆียะกับนายสิน เช่นนี้ สัญญาซื้อขายรถจักรยานยนต์ระหว่างนายแสงกับนายสินจะยังคงสมบูรณ์ต่อไปหรือไม่

แนวคำตอบ

นายแสงผู้เยาว์อายุ 18 ปี ทำนิติกรรมซื้อรถจักรยานยนต์จากนายสินโดยมิได้รับความยินยอมจากนายสุขบิดาซึ่งเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม การที่นายแสงต้องการซื้อเชื่อและไม่มีเงินชำระค่ารถจักรยานยนต์ให้นายสินเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า การซื้อจักรยานยนต์ของนายแสงเกินกว่าฐานานุรูปของนายแสง และมิใช่เป็นการอันจำเป็นเพื่อเลี้ยงชีพของนายแสงด้วย กรณี

จึงไม่เข้าข้อยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 24 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นิติกรรมสัญญาซื้อขายรถจักรยานยนต์ระหว่างนายแสงกับนายสินจึงเป็นโมฆียะ

นิติกรรมที่เป็นโมฆียะนี้ มิใช่นิติกรรมที่เสียเปล่า หากแต่เป็นนิติกรรมที่สมบูรณ์ ถ้าไม่มีการบอกล้าง นิติกรรมนั้นย่อมบังคับกันได้ตามกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 ได้ระบุจำกัดตัวบุคคลผู้มีสิทธิบอกล้างนิติกรรมอันเป็นโมฆียะนี้ นายสุขซึ่งเป็นบิดาและผู้แทนโดยชอบธรรมของนายแสงผู้เยาว์มีสิทธิบอกล้างนิติกรรม สัญญาซื้อขายรถจักรยานยนต์ที่นายแสงบุตรทำขึ้นอันเป็นโมฆียะนี้ได้ ถ้านายสุขไม่เห็นชอบด้วยในการที่นายแสงซื้อจักรยานยนต์คันนี้ มาตรา 143 ได้กำหนดระยะเวลาให้ผู้มีสิทธิบอกล้างใช้สิทธิบอกล้างดังนี้คือ จะต้องบอกล้างภายในกำหนด 1 ปี นับแต่เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้ แต่จะต้องไม่เกินกว่า 10 ปี นับตั้งแต่วันทำนิติกรรมนั้น ตรงกันข้ามถ้านายสุขเห็นชอบด้วยในการที่นายแสงซื้อรถจักรยานยนต์คันนี้ นายสุขก็อาจให้สัตยาบันในการที่นายแสงซื้อรถจักรยานยนต์ได้ การให้สัตยาบันมีอยู่ 2 วิธี วิธีแรกเป็นการให้สัตยาบันโดยชัดแจ้ง คือการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งแก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนอีกวิธีหนึ่ง คือ การให้สัตยาบันโดยปริยาย ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 142 ได้แก่ การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 142 นั้น ถ้าผู้กระทำมิได้แย่งสงวนสิทธิจะบอกล้างนิติกรรมไว้ชัดแจ้ง กฎหมายถือว่าเป็นการให้สัตยาบัน

คามปัญหา นายสุขทราบเรื่องจากนายแสงบุตรของตนไปทำนิติกรรมซื้อรถจักรยานยนต์จากนายสินเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2511 นายสุขนำเงินค่ารถจักรยานยนต์ไปชำระให้นายสิน โดยบอกสงวนสิทธิที่จะบอกล้างสัญญาซื้อขายรถจักรยานยนต์ อันจะถือว่าเป็นการให้สัตยาบันโดยปริยายตามมาตรา 142 (1) แล้วไม่ได้ เพราะนายสุขได้บอกกล่าวแสดงแย่งสงวนสิทธิที่จะบอกล้างนิติกรรมนี้ไว้โดยชัดแจ้งแล้ว และเนื่องจากระยะเวลาบอกล้างนิติกรรมอันเป็นโมฆียะนี้มีอายุความ ดังนั้น การที่นายสุขนำเงินค่ารถจักรยานยนต์ไปชำระให้นายสิน ไม่ว่าจะเป็นการชำระโดยสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วนก็ทำให้ระยะเวลาบอกล้างนิติกรรมอันเป็นโมฆียะนี้สะดุดหยุดลงไม่ กล่าวคือ จะนำทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 เรื่องอายุความสะดุดหยุดลงมาใช้บังคับไม่ได้ ระยะเวลาบอกล้างนิติกรรมอันเป็นโมฆียะของนายสุขยังคงเริ่มต้นนับตั้งแต่เวลาที่อาจจะให้สัตยาบันได้ คือวันที่นายสุขทราบเรื่องนายแสงซื้อรถจักรยานยนต์จากนายสิน ซึ่งตรงกับวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2511 กำหนดระยะเวลาบอกล้างนิติกรรมอันเป็นโมฆียะนี้จะครบ 1 ปี ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2512 แต่เดือนกุมภาพันธ์

2512 มีเพียง 28 วัน เพราะเดือนกุมภาพันธ์ 4 ปีจึงจะมี 29 วัน ครั้งหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 159 วรรค 2 บัญญัติว่า “ถ้าในระยะเวลาที่นับเป็นเดือนหรือปีนั้น ไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้าย ท่านว่าวันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสุดท้ายระยะเวลา ซึ่งในเรื่องนี้วันสุดท้ายที่นายสุขจะบอกล้างนิติกรรมสัญญาซื้อขายรถจักรยานยนต์กับนายสินได้จะต้องเป็นวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2512 ดังนั้น เมื่อนายสุขไปบอกล้างในวันที่ 1 มีนาคม 2512 จึงพ้นกำหนดระยะเวลาไปหนึ่งวัน การบอกล้างนิติกรรมอันเป็นโมฆะของนายสุขจึงไม่มีผลในกฎหมายแต่ประการใด สัญญาซื้อขายรถจักรยานยนต์ระหว่างนายแสงและนายสิน จึงยังคงสมบูรณ์ตลอดไป.

ข้อ 14. คำถาม

การแสดงเจตนาอันได้มาเพราะกลฉ้อฉลเพื่อเหตุนั้น ท่านเข้าใจอย่างไร ให้อธิบายและยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายด้วย

แนวคำตอบ

การแสดงเจตนาโดยกลฉ้อฉล คือ การใช้อุบายหลอกลวงให้เขาแสดงเจตนาทำนิติกรรม การใช้อุบายหลอกลวงนั้นจะต้องถึงขนาดทำให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งผิดพลาด ถึงขนาดเข้าทำนิติกรรมด้วย นิติกรรมที่สร้างขึ้นโดยถูกกลฉ้อฉลโดยถึงขนาด ย่อมทำให้นิติกรรมนั้นเป็นโมฆะ คู่กรณีที่ถูกลฉ้อฉลนั้นมีสิทธิบอกล้างนิติกรรมอันเป็นโมฆะนี้ให้เป็นโมฆะได้

แต่ถ้าขนาดของกลฉ้อฉลนี้ในบางกรณีไม่ถึงขนาดที่ทำให้คู่กรณีผิดพลาดแสดงเจตนาทำนิติกรรมด้วย กล่าวคือ ขนาดเป็นแต่เพียงจงใจให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับเอาซึ่งข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าที่เขาจะยอมรับโดยปกติ กลฉ้อฉลชนิดนี้เรียกว่า “กลฉ้อฉลเพื่อเหตุ” คู่กรณีฝ่ายที่ถูกลฉ้อฉลนั้นได้แสดงเจตนาทำนิติกรรมด้วยการตัดสินใจสมัครใจของเขาเอง แม้เขาจะรู้เรื่องที่ถูกกลฉ้อฉลมาก่อน เขาก็ยอมทำนิติกรรมด้วย นิติกรรมนั้นจึงไม่เป็นโมฆะ คู่กรณีฝ่ายที่ถูกลฉ้อฉลมีสิทธิแต่เพียงเรียกค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น ห้ามสิทธิบอกล้างนิติกรรมนั้นไม่ (มาตรา 123)

ตัวอย่าง ก. ตกลงซื้อแจกันลายครามอย่างเก่าจาก ข. แจกันนั้นมีรอยกะเทาะอยู่แห่งหนึ่งซึ่ง ข. เอาสีป้ายแต่งไว้จนไม่เห็นรอยกะเทาะ ก. ถามรอยดำหนิ ข. ว่าไม่มี ก. หลงเชื่อซื้อไว้ในราคาแพง 5,000 บาท แต่ถึงแม้ว่า ก. จะได้เห็นรอยดำหนิกะเทาะ ก. ก็ซื้อเพราะเป็นของเก่า แต่จะซื้อในราคา 4,000 บาท เท่านั้น เมื่อ ก. ซื้อแจกันมาแล้วตรวจดูจึงพบรอย

กะเทาะ ในกรณีเช่นนี้ ก. จะบอกล้างหรือบอกเลิกสัญญาซื้อขายแจกันไม่ได้ คงเรียกค่าสินไหมทดแทนจาก ข. ได้เป็นเงิน 1,000 บาท.

ข้อ 15. คำถาม

นายแดงผู้เยาว์ อายุ 19 ปี ซื้อซื้อโทรศัพท์เครื่องหนึ่งจากนายดำ นายขาวบิดาของนายแดงทราบเรื่องก็พอใจ โทรศัพท์บอกนายดำว่า ขอให้ความยินยอมแก่นายแดงในการซื้อโทรศัพท์เครื่องนั้น ต่อมาเมื่อนายแดงบรรลุนิติภาวะได้ 7 วัน นายแดงเอาโทรศัพท์เครื่องนั้นไปคืนนายดำ และบอกล้างโมฆียะกรรมการซื้อโทรศัพท์ นายดำไม่ยอมรับคืน ให้ท่านวินิจฉัยว่านายแดงยังจะต้องรับผิดชอบใช้เงินค่าโทรศัพท์เครื่องนั้นแก่นายดำหรือไม่

แนวคำตอบ

นายแดงเป็นผู้เยาว์อายุ 19 ปี ซึ่งมีนายขาวเป็นบิดา โดยปกตินายขาวยอมเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของนายแดง นายแดงได้ซื้อซื้อโทรศัพท์เครื่องหนึ่งจากนายดำ จะเห็นได้ว่าการซื้อโทรศัพท์ของนายแดงนี้ เป็นนิติกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการจำเป็นเพื่อการเลี้ยงชีพตามสมควร (มาตรา 24) เมื่อนายแดงไปซื้อโทรศัพท์จากนายดำตามลำพังโดยไม่ได้รับความยินยอมจากนายขาวบิดาผู้แทนโดยชอบธรรมเช่นนี้ นิติกรรมสัญญาซื้อขายโทรศัพท์ระหว่างนายแดงกับนายดำจึงเป็นโมฆียะ (มาตรา 21,116)

ต่อมาเมื่อนายขาวทราบว่า นายแดงบุตรของตนซื้อโทรศัพท์จากนายดำก็พอใจจึงโทรศัพท์บอกนายดำขอให้ความยินยอมในการที่นายแดงซื้อโทรศัพท์เครื่องนั้นจากนายดำตามหลักกฎหมายการให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการทำนิติกรรมนั้น ผู้แทนโดยชอบธรรมจะต้องให้ก่อนหรืออย่างช้าที่สุดในขณะที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรม ถ้าให้ภายหลังตามปัญหานี้ ถือว่าเป็นการให้สัตยาบัน

การให้สัตยาบันของผู้แทนโดยชอบธรรมนี้ กฎหมายมิได้กำหนดแบบไว้ เพียงแต่ให้คู่กรณีฝ่ายที่จะให้สัตยาบันนั้นแสดงเจตนาโดยตรงต่อคู่กรณีแห่งโมฆียะกรรมนั้น ถ้าเป็นบุคคลที่มีตัวกำหนดแน่นอน (มาตรา 140) ซึ่งตามปัญหานี้ นายขาวโทรศัพท์ให้สัตยาบันไปยังนายดำจึงเป็นการถูกต้องแล้ว และการให้สัตยาบันของผู้แทนโดยชอบธรรมนี้ กฎหมายได้บัญญัติยกเว้นไว้ว่า ไม่จำเป็นต้องทำให้ภายหลังเวลาที่มูลเหตุให้เป็นโมฆียะนั้นได้สูญสิ้นไปก่อน (มาตรา 141 วรรคสาม) ดังนั้น เมื่อนายขาวทราบเรื่องได้โทรศัพท์ไปยังนายดำทันที เช่นนี้ การให้สัตยาบันของนายขาวผู้แทนโดยชอบธรรมนั้นย่อมสมบูรณ์ เมื่อนิติกรรมนั้นสมบูรณ์

ต่อมาภายหลังเมื่อนายแดงบรรลุนิติภาวะ นายแดงก็ห้ามสิทธิบอกล้างโมฆียะกรรมนั้นได้ไม่ เพราะนิติกรรมนั้นสมบูรณ์แล้วไม่เป็นโมฆียะ นายดำปฏิเสธไม่ยอมรับคืนโทรศัพท์จากนายแดง จึงชอบแล้ว นายแดงยังต้องรับผิดชอบใช้เงินค่าโทรศัพท์เครื่องนั้นที่ซื้อเข้ามาให้แก่ นายดำ.

ข้อ 16. คำถาม

เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2501 นายแสงทำสัญญากู้เงินนายสินไป 10,000 บาท วันที่ 1 ตุลาคม 2510 นายแสงตาย นายสอนทายาทรับทรัพย์มรดกของนายแสง วันที่ 1 มกราคม 2511 นายสอนนำนายเสไปทำสัญญาค้ำประกันหนี้เงินกู้รายนี้ให้นายสินยึดถือไว้ ต่อมาวันที่ 1 มีนาคม 2514 นายสินได้เป็นโจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้รายนี้จากนายสอนในฐานะทายาทผู้รับมรดกของ นายแสงและนายเสาค้ำประกัน นายสอนและนายเสายกอายุความมรดก 1 ปีขึ้นมาต่อสู้ ถ้า ท่านเป็นศาล ท่านจะพิจารณาให้นายสอนและนายเสาค้ำประกันเงินกู้รายนี้ให้แก่ นายสินหรือไม่

แนวคำตอบ

อายุความเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น จึงมีกำหนด 10 ปี (มาตรา 164) นายแสงทำสัญญากู้เงินนายสินไป 10,000 บาทเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2501 ไม่มี กำหนดเวลาใช้เงินคืน อายุความจึงเริ่มต้นนับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2501 ซึ่งเป็นวันที่อาจจะ บังคับตามสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป (มาตรา 169) กล่าวคือ เป็นวันที่นายสินทวงถามให้ชำระ เงินกู้รายนี้ได้ ต่อมาวันที่ 1 ตุลาคม 2510 นายแสงตาย อายุความเพิ่งจะนับได้เพียง 9 ปี ทรัพย์ มรดกของนายแสงตกทอดแก่นายสอนทันที (มาตรา 1599) อายุความที่นายสินจะฟ้องเรียก เงินกู้รายนี้จากนายสอนผู้รับมรดกนายแสงเหลืออยู่อีก 1 ปีจึงจะขาดอายุความ ทั้งอายุความ มรดกกฎหมายก็ได้บัญญัติไว้ให้เจ้าหน้าที่ฟ้องภายในกำหนด 1 ปีนับแต่เจ้าหน้าที่ได้รู้หรือควรรู้ถึง ความตายของเจ้ามรดก (มาตรา 1754 วรรคสาม) ดังนั้น อายุความสิทธิเรียกร้องของนายสิน ที่จะฟ้องเรียกเงินกู้รายนี้จากนายสอนจะครบกำหนดในวันที่ 1 ตุลาคม 2511

ก่อนอายุความครบกำหนด วันที่ 1 มกราคม 2511 นายสอนนำนายเสไปทำสัญญา ค้ำประกันเงินกู้รายนี้ให้นายสินยึดถือไว้เป็นการรับสภาพหนี้ ย่อมทำให้อายุความสะดุดหยุดลง นับแต่วันที่ 1 มกราคม 2511 ด้วยการที่ลูกหนี้ให้ประกันแก่เจ้าหนี้ (มาตรา 172) เมื่ออายุความ สะดุดหยุดลงแล้ว ผลในกฎหมายระยะเวลาที่ล่วงไปแล้วไม่นับเข้าในอายุความและให้เริ่มต้น นับอายุความใหม่ตามมูลหนี้เดิมตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2511 เป็นต้นไปมีกำหนด 10 ปี (มาตรา 181) อายุความเงินกู้รายนี้จึงจะครบกำหนดในวันที่ 1 มกราคม 2521 แต่นายสินได้

เป็นโจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้รายนี้จากนายสอนในฐานะทายาทผู้รับมรดกของนายแสงและนายเสา ในฐานะเป็นผู้ค้ำประกัน ในวันที่ 1 มีนาคม 2514 นายสอนและนายเสาจะยกอายุความมรดก 1 ปีขึ้นมาต่อสู้ไม่ได้ เพราะกรณีเช่นนี้เมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้วเริ่มต้นนับใหม่ต้องใช้ อายุความตามมูลหนี้เดิมตามหนังสือสัญญา ซึ่งมียอายุความ 10 ปี ถ้าข้าพเจ้าเป็นศาลจะพิพากษา ให้นายสอนและนายเสาใช้เงินกู้รายนี้ให้แก่นายสินเพราะคดียังไม่ขาดอายุความ.

ข้อ 17. คำถาม

นายวันจ้างนายวอนเป็นครูสอนเต็นท์มีกำหนด 6 เดือน ให้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท นายวันหักเต็นท์กับนายวอนได้ 2 เดือน วันหนึ่งนายวันประมาทเดินข้ามถนนไม่ระมัดระวัง ถูกรถยนต์ชนขาหัก ไม่สามารถเต็นท์ต่อไปได้ นายวันบอกเลิกสัญญากับนายวอน แต่นายวอน ไม่ยอมเลิก ในระยะ 4 เดือนหลังนี้ มีนายวิงได้ไปว่าจ้างนายวอนขอให้มาสอนเต็นท์แทน โดย จะให้ค่าจ้างเดือนละ 1,000 บาท นายวอนเห็นว่าค่าจ้างต่ำนัก แกล้งละเลยไม่ยอมไปสอน ดังนี้ นายวอนจะฟ้องเรียกค่าจ้างสอนเต็นท์จากนายวันในระยะ 4 เดือนหลังเป็นเงิน 8,000 บาท ได้หรือไม่ อย่างไร

แนวคำตอบ

นายวันจ้างนายวอนเป็นครูสอนเต็นท์มีกำหนด 6 เดือน ให้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท เป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดหนึ่งซึ่งมิได้มีวัตถุประสงค์เป็นการก่อให้เกิดหรือโอนทรัพย์สิน เฉพาะสิ่ง จึงไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 370,371 แต่อยู่ในบังคับของมาตรา 372

วัตถุประสงค์ตามปัญหานี้ คือการสอนเต็นท์ซึ่งต้องถือว่านายวันเป็นเจ้าของเต็นท์และนายวอน ครูสอนเต็นท์เป็นลูกหนี้มีหน้าที่ต้องมากระทำฝึกสอนเต็นท์ให้แก่นายวันเจ้าหนี้

สอนเต็นท์กันได้เพียง 2 เดือนการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัย เพราะนายวันเจ้าหนี้ประมาท เดินข้ามถนนไม่ระมัดระวังเลยถูกรถยนต์ชนขาหักไม่สามารถจะหักเต็นท์ต่อไปได้ ซึ่งเป็น ความผิดของนายวันเจ้าหนี้เอง

ตามปัญหา นายวันเจ้าหนี้บอกเลิกสัญญากับนายวอน นายวอนไม่ยอมเลิกได้เพราะ ยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาจ้าง และการสอนเต็นท์กลายเป็นพ้นวิสัยนี้ก็มีใช้ความผิดของ นายวอนลูกหนี้ (มาตรา 389) แต่เป็นความผิดของนายวันเจ้าหนี้เองที่ประมาทเดินเล็ดเดินไป ใ้รถยนต์ชนขาหัก ดังนั้น นายวันนายจ้างจึงยังต้องรับผิดชอบจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่นายวอน ลูกจ้างจนครบจำนวนคืออีก 4 เดือนเป็นเงิน 8,000 บาท

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 372 วรรคสอง บัญญัติไว้ ความว่า ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษเจ้าหนี้ได้ ลูกหนี้หาเสียสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ตอบแทนไม่ แต่ถ้าลูกหนี้แกล้งละเลยเสียไม่ชวนชวายเป็นอะไรที่สามารถจะทำได้น้อยเท่าใด จะต้องเอามาหักกับจำนวนอันตนจะได้รับชำระหนี้ตอบแทน ตามปัญหา นายวิงได้ไปว่าจ้างนายวอนให้มาสอนเต้นรำแทนนายวัน โดยจะให้ค่าจ้างเดือนละ 1,000 บาท แต่นายวอนไม่ยอมไปสอน เห็นได้ว่า นายวอนลูกหนี้แกล้งละเลยเสียไม่ชวนชวาจะเอาเงินค่าจ้างจากนายวิง 4,000 บาท ดังนั้น นายวันเจ้าหนี้จึงมีสิทธิหักเงินจำนวน 4,000 บาท นี้ ออกจากจำนวน 8,000 บาท ที่นายวันเจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องจ่ายให้นายวอนลูกหนี้ได้

สรุปแล้ว นายวันต้องรับผิดชอบจ่ายเงินค่าจ้างให้นายวอนเป็นเงิน 4,000 บาท.

ข้อ 18. คำถาม

ให้อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 373 ที่บัญญัติว่า “ความตกลงทำไว้ล่วงหน้าเป็นข้อความยกเว้นมิให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเพื่อกลฉ้อฉลหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของคณนั้น ท่านว่าเป็นโมฆะ” โดยยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายด้วย

แนวคำตอบ

กฎหมายยอมรับนับถือความศักดิ์สิทธิ์ในเจตนาของบุคคล โดยปกติคู่สัญญาจะตกลงกันรับผิดชอบอย่างไรก็ย่อมทำได้ ถ้าความตกลงนั้นมีวัตถุประสงค์ที่ประสงค์ไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย ไม่พ้นวิสัย ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (มาตรา 113, 114) สำหรับมาตรา 373 นี้ คู่สัญญาจะตกลงกันไว้ล่วงหน้าเป็นข้อความยกเว้นมิให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเพื่อกลฉ้อฉลหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของลูกหนี้ กฎหมายไม่อนุญาตให้ตกลงกันเช่นนั้นได้ ทั้งนี้กฎหมายเห็นว่า ข้อตกลงกันเช่นนี้ มีวัตถุประสงค์เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพราะทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการชำระหนี้ ทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบได้รับความเสียหายโดยไม่เป็นธรรม เปิดโอกาสให้ลูกหนี้โกงเจ้าหนี้

หลักสำคัญ ข้อตกลงยกเว้นความรับผิดชอบในมาตรา 373 นี้จะต้องเป็นข้อยกเว้นที่ได้ตกลงกันไว้ล่วงหน้า ซึ่งในขณะตกลงกันนั้น ความเสียหายจะเกิดขึ้นแล้วหรือไม่ ไม่ถือเป็นข้อสำคัญ ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว คู่กรณีอีกฝ่ายต้องยังไม่รู้ถึงความเสียหาย จึงจะอยู่ในบังคับของมาตรานี้ แต่ถ้าคู่กรณีรู้ถึงความเสียหายรู้ถึงหนี้สินที่จะต้องรับผิดชอบใช้แล้ว คู่กรณีตกลงกันไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้สินนั้นย่อมใช้บังคับกันได้

ความหมายของคำว่า “กลฉ้อฉล” ตามมาตรา 373 นี้ หากได้มีความหมายเป็นการหลอกลวงเอาความเท็จมากล่าวให้เขาหลงเชื่อตกลงกระทำนิติกรรมด้วยตามมาตรา 121 ไม่ได้หมายถึงการทุจริตในการชำระหนี้นั่นเอง ส่วนคำว่า “ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง” หมายความว่าความประมาทเลินเล่อจนถึงขนาดที่ถือว่าเป็นการจงใจแกล้งเจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหาย หมายความว่าไม่ได้ห้ามคู่กรณีทำสัญญากันยกเว้นความรับผิดชอบของลูกหนี้ในความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยไม่จงใจ เช่น ความเสียหายเกิดจากอุบัติเหตุหรือประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดา

ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั้น จะต้องถึงขนาดเพียงใด จึงจะถือว่าเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป ความประมาทเลินเล่อชนิดที่ไม่ใช้ความระมัดระวังเสียเลย ทั้ง ๆ ที่เห็นภัยอันตรายอยู่ชัด ๆ แล้วยังขึ้นกระทำเช่นนี้ พอเรียกได้ว่าเป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ตัวอย่าง ก. รับจ้าง ข. ให้นำแจกันลายครามอย่างดีของ ข. บรรจุบรรจุรถยนต์ไปส่งที่บ้าน ข. โดยมีข้อตกลงกันว่า ก. ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายของแจกัน ในกรณีมีการทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของ ก. ในการขนส่งแจกันลายครามนั้น ข้อตกลงระหว่าง ก. กับ ข. ในความรับผิดชอบเกี่ยวกับความเสียหายในกรณีเช่นนี้ถือเป็นโมฆะ ส่วนสัญญาขนส่งแจกันนั้นยังคงใช้บังคับกันได้ ถ้า ก. ขนส่งแจกัน ทุจริตแกล้งเปลี่ยนเอาแจกันลายครามอย่างเลวไปส่งมอบให้ ข. หรือ ก. ขับรถบรรทุกแจกันมาถึงถนนทำใหม่ก่อนหินก้อนโต ๆ จะขับไปอย่างไรแจกันก็จะต้องกระทบกันแตก ก. ก็ยังฝ่าฝืนขับไปเป็นเหตุให้แจกันลายครามของ ข. แตก ในกรณีเช่นนี้ ก. จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายค่าแจกันนั้นให้ ข. เพราะข้อตกลงยกเว้นความรับผิดชอบของ ก. ในกรณีทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเช่นนี้เป็นโมฆะ

แต่มาตรา 373 นี้มีข้อยกเว้นบัญญัติไว้ในมาตรา 220 กล่าวคือ ถ้าความตกลงของคู่กรณีเป็นการยกเว้นความรับผิดชอบส่วนตัวหรือบุคคลที่ลูกหนี้ใช้ในการชำระหนี้ นั้นย่อมใช้ได้ไม่เป็นโมฆะ ตามตัวอย่าง ก. ตกลงกับ ข. ให้ ก. ตัวแทนของ ก. เป็นคนเอาแจกันไปส่งบ้าน ข. ก. ตกลงไม่รับผิดชอบในความเสียหายเกี่ยวกับแจกันที่นำไปส่ง ในกรณีที่ ก. กระทำทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงที่จะเกิดขึ้นนี้ได้.

คำถามและแนวคำตอบข้อสอบได้
วิชาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา

ภาค 1 ปีการศึกษา 2516

คำถาม ให้อธิบายหลักกฎหมายเรื่องนิติกรรมอำพราง โดยให้ยกอุทธรณ์ประกอบคำอธิบายด้วย

แนวคำตอบ

1. หลักกฎหมายเรื่องนิติกรรมอำพรางมีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 118 วรรคสอง ว่า “ถ้านิติกรรมอันหนึ่งทำขึ้นด้วยเจตนาจะอำพรางนิติกรรมอีกอันหนึ่งไว้ ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติของกฎหมายอันว่าด้วยนิติกรรมอำพราง”
2. หลักกฎหมายนิติกรรมอำพรางที่สำคัญ คือคู่กรณีทำนิติกรรมซ้อนกัน 2 อัน
  - 2.1 นิติกรรมอันหนึ่งทำกันไว้หลอก ๆ เกิดจากการแสดงเจตนาลวง ตามมาตรา 118 วรรคแรก นิติกรรมอันนี้เปิดเผยให้บุคคลอื่นทั่วไปทราบ
  - 2.2 นิติกรรมอันหนึ่งตรงกับเจตนาที่แท้จริง ซึ่งคู่กรณีต้องการนำมาใช้บังคับ แต่คู่กรณีปกปิดนิติกรรมอันนี้ไว้ ไม่ต้องการให้บุคคลอื่นทราบ
3. นิติกรรมอันที่ตรงกับเจตนาที่แท้จริง ซึ่งคู่กรณีปกปิดไว้นี้ คือนิติกรรมอำพราง ถ้าจะเรียกให้ถูก ควรเรียกว่า “นิติกรรมที่ถูกอำพราง”
4. ที่กฎหมายบัญญัติให้นำนิติกรรมอำพรางมาใช้บังคับ ก็โดยถือหลักความศักดิ์สิทธิ์ในเจตนาของบุคคล
5. ความจริงบทบัญญัติที่ว่าด้วยนิติกรรมอำพรางที่นำมาใช้บังคับนี้ หากได้มีกฎหมายบัญญัติแยกไว้ต่างหากไม่ เป็นแต่เพียงหมายความว่า นิติกรรมอำพรางนั้นเกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะใด ก็ให้นำกฎหมายลักษณะนั้นทั้งลักษณะมาใช้บังคับ
6. การนำนิติกรรมอำพรางมาใช้บังคับนี้ นิติกรรมอำพรางนั้นจะต้องชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ มีวัตถุประสงค์ที่ไม่เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย ไม่พ้นวิสัย ไม่ขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ผิดแบบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังนั้น

ในกรณีที่กฎหมายบังคับให้นิติกรรมอำพรางนั้นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ นิติกรรมนั้นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย จึงจะนำมาบังคับได้ และในกรณีนิติกรรมอำพรางที่กฎหมายบังคับให้จดทะเบียนนั้น นิติกรรมอันแรกที่แสดงออกมาย่อมตกเป็นโมฆะ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 118 วรรคแรก ส่วนนิติกรรมอันหลังที่ถูกอำพรางโดยนิติกรรมอันแรกนั้น เมื่อไม่ได้จดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย ย่อมไม่มีผลบังคับในประเภทของนิติกรรมนั้น ๆ ดังฎีกาที่ 2239/19 วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ว่า โจทก์จดทะเบียนขายฝากที่ดินไว้กับจำเลย เป็นการอำพรางการจำนอง การที่นิติกรรมอันหนึ่งทำขึ้นเพื่ออำพรางนิติกรรมอีกอันหนึ่ง นิติกรรมอันแรกคือ สัญญาขายฝากย่อมเป็นการแสดงเจตนาหลง โดยสมรู้กันระหว่างคู่กรณีที่จะไปผูกพันกันตามเจตนาที่แสดงออกมานั้น นิติกรรมอันแรกที่แสดงออกมานั้นจึงตกเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 118 วรรคแรก ส่วนนิติกรรมอันหลัง คือสัญญาจำนองที่ถูกอำพรางโดยนิติกรรมอันแรกนั้น ต้องบังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยนิติกรรมอันที่ถูกอำพรางไว้ ตามมาตรา 118 วรรคสอง เมื่อการจำนองไม่ได้จดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย จึงเรียกไม่ได้ว่าเป็นการจำนอง แต่เป็นเพียงเรื่องการกู้เงินที่โจทก์กู้จากจำเลย โดยมอบที่ดินให้จำเลยยึดถือไว้เป็นประกัน และถือได้ว่าเอกสารการขายฝากเป็นนิติกรรมสัญญาเงินกู้ที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างโจทก์จำเลยเท่านั้น เมื่อโจทก์ฟ้องขอให้นำเงินมาไถ่ถอนที่ดินคืนก็เท่ากับโจทก์ขอชำระหนี้เงินกู้ จำเลยมีหน้าที่รับชำระและคืนที่ดินที่เป็นประกันนั้นให้โจทก์ไป

7. ส่วนในกรณีที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกผู้ที่ได้ทรัพย์อันเกิดจากนิติกรรมอำพรางนี้ไป บุคคลภายนอกต้องเป็นผู้สุจริตและต้องเสียหายด้วยจึงจะยกเป็นข้อต่อสู้ได้เช่นเดียวกับผู้ที่ได้ทรัพย์ไปจากการแสดงเจตนาหลง ตัวอย่างเช่น

1. ก. มีบุตร 2 คน คือ ข. และ ค. ก. ต้องการจะยกรถยนต์ให้ ข. โดยเสนาหา แต่เกรงว่า ค. บุตรอีกคนหนึ่งจะเสียใจ ก. จึงทำเป็นสัญญาขายรถยนต์ให้ ข. แต่ไม่มีการชำระราคารถยนต์กัน นิติกรรมที่ถูกปกปิด คือสัญญาให้รถยนต์เป็นนิติกรรมอำพราง ส่วนสัญญาซื้อขายรถยนต์ที่เปิดเผยเกิดจากเจตนาหลงย่อมเป็นโมฆะ ตามมาตรา 118 วรรคแรก

ในกรณีนี้ หากต่อมา ข. ประพฤติเนรคุณ ก. ก. ย่อมเรียกรถยนต์คืนจาก ข. ได้ ตามมาตรา 531 แต่ถ้า ข. ขายรถยนต์คันนี้ต่อไปให้ ง. เสียแล้ว ง. เป็นบุคคลภายนอก ถ้า ง. สุจริตและเสียหาย แม้ ข. จะประพฤติเนรคุณ ก. ก. จะเรียกรถยนต์คืนจาก ง. ไม่ได้

2. ก. จ้าง ข. ดีสีระยะ ก. โดยจะให้ค่าจ้าง 100 บาท ก. ทำนิติกรรมอำพราง ทำเป็น

รูปหนังสือสัญญาให้ ข. ยึดไว้ เมื่อ ข. ตีศีรษะ ก. แล้ว ข. จะนำสัญญาซึ่งเกิดจากเจตนาลวงนั้นมาฟ้องเรียกเงินจาก ก. ไม่ได้ เพราะเป็นโมฆะ ตามมาตรา 118 วรรคแรก และตัวนิติกรรมอำพราง สัญญาจ้าง ข. ตีศีรษะ ก. มีวัตถุประสงค์ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายตามมาตรา 113 ย่อมเป็นโมฆะ

ภาค 2 ปีการศึกษา 2516

คำถาม กลล่อฉลธรรมดาและกลล่อฉลเพื่อเหตุคืออะไร มีข้อแตกต่างกันอย่างไรบ้าง จงอธิบายแนวคำตอบ

กลล่อฉลธรรมดา คือ การใช้อุบายหลอกลวงให้อีกฝ่ายหนึ่งหลงผิดหรือเข้าใจผิด จะเป็นโดยการกล่าวเท็จหรือแกล้งปกปิดความจริงเพื่อให้เขาหลงเชื่อแสดงเจตนาทำนิติกรรมด้วย (ป.พ.พ. มาตรา 121)

ตัวอย่าง เช่น ก. เอาขามสังกโลกปลอมมาขาย ข. โดยใช้อุบายหลอกลวง ข. ว่าเป็นขามสังกโลกสมัยสุโขทัย ข. หลงเชื่อได้ซื้อไว้ ความจริงขามใบนั้นเป็นขามสังกโลกที่ทำใหม่ การแสดงเจตนาของ ข. ย่อมเป็นโมฆียะ หลักเกณฑ์สำคัญประการแรกมีว่า การที่ ก. บอกขายขามให้ ข. นั้น ก. จะต้องเจตนาทุจริต แต่ถ้า ก. เชื่อโดยสุจริตว่าเป็นขามสังกโลกสมัยสุโขทัยจริง เพราะ ก. ซื้อขามใบนั้นมาจาก ค. โดย ค. ใช้กลล่อฉลหลอกลวง ก. ให้หลงเชื่อ และ ก. ก็ยังเชื่อว่าเป็นขามสังกโลกสมัยสุโขทัยในขณะที่บอกขายให้ ข. การแสดงเจตนาของ ข. ซื้อขามใบนั้นไม่เป็นโมฆียะเพราะกลล่อฉล แต่อาจเป็นโมฆียะเพราะสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์ตามมาตรา 120 ได้

หลักเกณฑ์สำคัญอีกประการหนึ่งคือ กลล่อฉลนั้นจะต้องถึงขนาด คู่กรณีฝ่ายหนึ่งจะต้องใช้อุบายหลอกลวงให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งหลงเชื่อ จูงใจให้คู่กรณีฝ่ายหลังนี้แสดงเจตนาเข้าทำนิติกรรมด้วย (ตามมาตรา 122)

ตัวอย่าง เช่น ก. ใช้อุบายหลอกลวงขายรถยนต์คันหนึ่งให้ ข. โดยอ้างว่าเป็นรถใหม่ไม่เคยถูกชนเสียหาย แต่ความจริงรถยนต์คันนี้ถูกชนเสียหายยับเยินมาแล้ว ก. ได้ซ่อมแซมขึ้นใหม่ ซึ่งถ้า ข. ทราบว่าเป็นรถยนต์เคยถูกชนมาแล้วก็จะไม่ซื้อรถยนต์คันนี้ เช่นนี้เรียกได้ว่า ก. ใช้กลล่อฉลถึงขนาด การแสดงเจตนาของ ข. เป็นโมฆียะ

กลล่อฉลเพื่อเหตุ หมายความว่ากลล่อฉลนั้นเพียงแต่จูงใจให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งยอมรับเอาข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าที่เขาจะยอมรับโดยปกติ ซึ่งคู่กรณีนั้นได้แต่จะเรียกค่าสินไหมทดแทน แต่จะบอกถึงการแสดงเจตนาอันนั้นไม่ได้ (ตามมาตรา 123)

ตัวอย่าง เช่น ข. ไปถามซื้อกระดาษลายครามของเก่าจาก ก. กระดาษใบนี้มีรอยกะเทาะนิดหน่อย ก. เอาสี่ป้ายไว้ ก. หลอกหลวง ข. ว่ากระดาษใบนี้ไม่มีตำหนิเลย ข. จึงซื้อมาในราคา 10,000 บาท ข. มีความต้องการซื้อกระดาษใบนี้ เพราะเห็นว่าเป็นของเก่ามาก แม้จะมีรอยกะเทาะบ้างก็จะซื้อ แต่จะให้ราคาเพียง 8,000 บาท การแสดงเจตนาของ ข. ไม่เป็นโมฆียะ ข. บอกล้างไม่ได้ ได้แต่จะฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ ข. จะต้องรับเอาข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าปกติ เป็นเงิน 2,000 บาท

ข้อแตกต่างระหว่างกลฉ้อฉลธรรมดา กับกลฉ้อฉลเพื่อเหตุหนึ่ง คือกลฉ้อฉลธรรมดานั้น จะต้องถึงขนาดผู้ถูกหลอกหลวงเข้าทำนิติกรรมด้วย ทำให้นิติกรรมเป็นโมฆียะ ผู้แสดงเจตนาบอกล้างการแสดงเจตนาอันเป็นโมฆียะของตนได้ แต่กลฉ้อฉลเพื่อเหตุหนึ่ง การแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลนั้น เป็นกลฉ้อฉลที่ถึงขนาดแต่เพียงบางส่วน กล่าวคือ แม้จะไม่มีการใช้อุบายหลอกหลวงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งก็เข้าทำนิติกรรมด้วย นิติกรรมนั้นไม่เป็นโมฆียะ ผู้แสดงเจตนาบอกล้างการแสดงเจตนาของตนไม่ได้ เพียงแต่จะฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ตนต้องรับเอาซึ่งข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าปกตินั้นเท่านั้น.

ภาค 1 ปีการศึกษา 2517

คำถาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงสิทธิการถอนคำเสนอและการถอนคำมั่นว่าจะให้รางวัล แก่ผู้ซึ่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งสำเร็จไว้อย่างไรบ้าง

แนวคำตอบ

คำเสนอทำให้แก่บุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้า จะมีผลสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้ทราบคำเสนอนั้น

ส่วนคำเสนอที่ทำให้แก่บุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง จะมีผลสมบูรณ์นับแต่เวลาที่คำเสนอได้ส่งไปถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

เมื่อได้ส่งคำเสนอไปยังคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทางแล้ว ผู้เสนอมีสิทธิที่จะถอนคำเสนอได้โดยผู้เสนอต้องรีบส่งคำบอกถอนคำเสนอนั้นให้ไปถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งก่อนหรือพร้อมกับคำเสนอที่ได้ส่งไปก่อนนั้น คำเสนอจึงจะสิ้นผล

ถ้าคำเสนอนั้นเกิดผลสมบูรณ์แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการทำคำเสนอแก่บุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้าหรือบุคคลผู้อยู่ห่างกันโดยระยะทาง ถ้าคำเสนอนั้นได้บ่งระยะเวลาไว้ให้ทำคำสนอง ผู้เสนอไม่มีสิทธิถอนคำเสนอในระยะเวลาที่บ่งไว้

ถ้าคำเสนอมิได้ป่งระยะเวลาไว้ให้ทำคำสนอง จะต้องแยกพิจารณา ถ้าเป็นคำเสนอกระทำแก่บุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง ผู้เสนอจะต้องให้เวลาอันควรแก่ผู้รับคำเสนอที่จะทำคำสนอง กฎหมายได้ห้ามผู้เสนอดอนคำเสนอก่อนเวลาอันควรจะมีคำสนอง ส่วนกรณีที่ทำคำเสนอแก่ผู้อยู่เฉพาะหน้า ไม่มีกฎหมายห้ามไว้มิให้ดอนคำเสนอ นักนิติศาสตร์บางท่านเห็นว่าผู้เสนอมีสิทธิดอนคำเสนอได้ในขณะที่ยังอยู่ต่อหน้าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งยังมีได้ทำคำสนอง

ส่วนคำมั่นจะให้รางวัลแก่ผู้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งสำเร็จ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้ให้คำมั่นจะดอนคำมั่นของตนเสียโดยวิธีเดียวกับที่โฆษณาไว้ก็ได้ เว้นแต่ผู้มั่นจะได้แสดงไว้ในคำโฆษณาว่า จะไม่ดอน

ถ้าผู้ให้คำมั่นไม่อาจดอนคำมั่นโดยวิธีการที่ได้โฆษณานั้น ได้บอกดอนโดยวิธีการอื่น ผลของการดอนคงสมบูรณ์เฉพาะบุคคลผู้รู้คำบอกดอนนั้น สำหรับผู้ไม่รู้คำบอกดอน หากทำการนั้นสำเร็จยังมีสิทธิที่จะได้รับรางวัล

ถ้าผู้ให้คำมั่นได้กำหนดระยะเวลาไว้ให้ผู้ใดทำการนั้นสำเร็จภายในระยะเวลาอันป่งไว้ กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ให้คำมั่นสละสิทธิจะดอนคำมั่นจะให้รางวัลนั้น กฎหมายใช้คำว่า “ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อน” ดังนั้น ถ้ามีเหตุผลสมควร ผู้ให้คำมั่นอาจนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้ว่าไม่ได้สละสิทธิดอนคำมั่นจะให้รางวัลนั้น

สรุป ข้อแตกต่างระหว่างสิทธิการดอนคำเสนอและสิทธิการดอนคำมั่นจะให้รางวัลแก่ผู้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งสำเร็จ มีดังนี้

1. กรณีเกี่ยวกับคำเสนอ ก่อนที่คำเสนอจะส่งไปถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทาง ผู้เสนอจะมีสิทธิดอนคำเสนอได้ แต่ถ้าคำเสนอเกิดผลสมบูรณ์แล้ว ผู้เสนอไม่มีสิทธิดอนคำเสนอเลย

กรณีเกี่ยวกับคำมั่นจะให้รางวัลผู้ให้คำมั่นมีสิทธิดอนคำมั่นได้เสมอ ไม่ว่าคำมั่นนั้นจะป่งระยะเวลาไว้ให้กระทำการนั้น ๆ สำเร็จหรือไม่

2. วิธีการดอนคำเสนอ ไม่จำเป็นจะต้องกระทำอย่างเดียวกับวิธีการเสนอคำเสนอ แต่วิธีการดอนคำมั่นจะให้รางวัลนั้นจะต้องกระทำอย่างเดียวกับวิธีการโฆษณาให้คำมั่น มิฉะนั้นจะมีผลใช้ได้เฉพาะผู้ที่ทราบคำบอกดอนนั้น

ภาค 2 ปีการศึกษา 2517

คำถาม (ก) การที่เจ้าหน้าที่ฟ้องคดีต่อศาล จะมีผลในกฎหมายทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเสมอ

ไปหรือไม่? อย่างไร?

(ข) การที่ลูกหนี้ละเลยซึ่งประโยชน์แห่งอายุความ เมื่ออายุความครบบริบูรณ์แล้วนั้น จะมีผลในกฎหมายลบล้างสิทธิของบุคคลภายนอกหรือไม่? อย่างไร? ให้ท่านอธิบาย และยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายด้วย

แนวคำตอบ

(ก) การที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีต่อศาลนั้น หากมีผลในกฎหมายทำให้อายุความสะดุดหยุดลง เสมอไปไม่ ดังที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 174 ว่า “การฟ้องคดี ท่านไม่นับว่าเป็นเหตุให้ อายุความสะดุดหยุดลง หากว่าคดีนั้นได้ถอนเสีย ละทิ้งเสีย หรือต้องยกฟ้อง”

อธิบาย ตามหลักทั่วไปเจ้าหนี้ฟ้องคดีต่อศาลเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้อง หรือ เพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่เรียกร้อง หรือทำการอื่นใดอันเป็นผลอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี เช่น ยื่นคำร้องขอพิสูจนหนี้ในคดีล้มละลาย หรือมอบคดีให้อนุญาโตตุลาการพิจารณา ย่อมทำให้ อายุความสะดุดหยุดลง (มาตรา 173) ผลในกฎหมายเมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้ว ระยะเวลาที่ได้ล่วงไปก่อนนั้นไม่นับเข้าในอายุความ และเมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้น สิ้นสุดลงเวลาใด ก็จะเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่เวลานั้นสืบไป (มาตรา 181)

ในกรณีที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีแล้วถอนฟ้องเสียโดยเจ้าหนี้ไม่ตั้งใจดำเนินคดีกับลูกหนี้ต่อไป หรือเจ้าหนี้ฟ้องคดีแล้วเจ้าหนี้ไม่เอาใจใส่ในการดำเนินคดี จนเป็นเหตุให้ศาลสั่งจำหน่ายคดี เสียจากสารบบความ เพราะเจ้าหนี้ทิ้งฟ้อง หรือการดำเนินคดีของเจ้าหนี้นบพร่องเป็นเหตุให้ ศาลพิพากษายกฟ้อง ทั้ง 3 กรณีนี้กฎหมายถือว่าอายุความไม่สะดุดหยุดลง เช่นนี้ จะนำบท บัญญัติมาตรา 175, 181 มาใช้บังคับไม่ได้ กล่าวคือ อายุความไม่สะดุดหยุดอยู่ อายุความจะต้อง นับติดต่อกันเรื่อยตลอดมา หากเจ้าหนี้ยังมีสิทธิฟ้องลูกหนี้ได้อีก เจ้าหนี้จะต้องฟ้องภายใน กำหนดอายุความที่เริ่มต้นนับมาตั้งแต่ต้นขณะทำนิติกรรมนั้น (ตัวอย่าง คำพิพากษาฎีกาที่ 1046/97, 566/98 ในหัวข้อที่ 3)

(ข) การที่ลูกหนี้ละเลยซึ่งประโยชน์แห่งอายุความ เมื่ออายุความครบบริบูรณ์แล้วนั้น ย่อมไม่ลบล้างสิทธิของบุคคลภายนอก ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 192 วรรคแรก

อธิบาย เมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว หากเจ้าหนี้มาทวงถาม ลูกหนี้อ่อมมีสิทธิบอก ปิดไม่ชำระหนี้ก็ได้ (มาตรา 188 วรรคแรก) การที่หนี้นี้ครบกำหนดอายุความแล้วย่อมเป็น ประโยชน์แก่ลูกหนี้ แต่ลูกหนี้อ่อมละประโยชน์แห่งอายุความที่ครบกำหนดบริบูรณ์แล้วได้ตาม มาตรา 192 วรรคแรก ผลก็คือ ลูกหนี้ต้องถูกบังคับให้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ดังเดิมเสมือนว่ามีได้

ขาดอายุความเลย แต่การละประโยชน์แห่งอายุความนี้ย่อมไม่ลบล้างสิทธิของบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วย เช่น ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ เป็นต้น

ตัวอย่าง ก. ข. ร่วมกัน (เป็นลูกหนี้ร่วม) กู้เงิน ก. 100,000 บาท ไม่มีการชำระเงินต้น และดอกเบี้ยเลยตลอด 10 ปีที่ผ่านมา ต่อมา ก. ได้ทำหนังสือให้ไว้แก่ ก. ว่าตนยินดีละประโยชน์แห่งอายุความนี้ ดังนี้ จึงเป็นผลร้ายแก่ ก. คนเดียว กล่าวคือ ถ้า ก. ฟ้องร้องให้ ก. ข. ร่วมกันชำระหนี้ ก. จะอ้างเหตุคดีขาดอายุความขึ้นต่อสู้กับ ก. ไม่ได้ เพราะตนเองได้ละเสียแล้ว ส่วน ข. ลูกหนี้ร่วมอีกคนหนึ่งสามารถยกเหตุคดีขาดอายุความขึ้นต่อสู้ ก. ได้.

ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2517

ข้อ 1. คำถาม นายทองคำขอยืมที่ดินนายทองดีเพื่อนำไปจำนองเป็นประกันเงินกู้ที่นายทองคำกู้จากธนาคาร นายทองดีจึงแบ่งแยกที่ดินของคนส่วนหนึ่งแล้วใส่ชื่อนายทองคำเป็นเจ้าของ โดยตกลงกันว่าเมื่อนายทองคำชำระหนี้ธนาคารหมดแล้วจะคืนที่ดินให้นายทองดี ต่อมาเมื่อนายทองคำชำระหนี้ให้ธนาคารหมดแล้ว นายทองคำเอาที่ดินดังกล่าวจดทะเบียนโอนให้นายทองแดงบุตรชายของตน ดังนี้ ถ้านายทองดีอยากได้ที่ดินดังกล่าวคืน และมาปรึกษาท่าน ท่านจะแนะนำหลักกฎหมายข้อใดในการฟ้องคดี

แนวคำตอบ หลักกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา 118 วรรคแรก บัญญัติว่า “การแสดงเจตนาลงด้วยสมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งท่านว่าเป็นโมฆะ แต่ข้อไม่สมบูรณ์อันนี้ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตและต้องเสียหายแต่การแสดงเจตนาลงนั้น”

วินิจฉัย แนะนำว่า นิติกรรมที่โอนใส่ชื่อนายทองคำเป็นเจ้าของนั้นเกิดขึ้นเพราะการแสดงเจตนาลงด้วยการสมรู้ระหว่างนายทองคำและนายทองดี จึงเป็นโมฆะ และการที่นายทองแดงบุตรของนายทองคำได้รับโอนที่ดินไปนั้น เป็นการรับไว้โดยเสนาหา นายทองแดงมิได้เสียหายอะไรเลย ดังนั้น นายทองดีจึงยกข้อโมฆะขึ้นต่อสู้ใช้ย้อนนายทองแดงเรียกที่ดินคืนได้

ข้อ 2. คำถาม สินส่งจดหมายทางไปรษณีย์เสนอขายที่ดินแปลงหนึ่งให้แก่แสงซึ่งอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ในจดหมายของสินแจ้งไปด้วยว่าต้องการเงินค่าที่ดินแปลงนี้ไปทัศนารรอบโลก หลังจากส่งจดหมายไปแล้ว วันรุ่งขึ้นสินตาย

กรณีที่ 1 แสงไม่ทราบที่สินตาย แสงได้มีจดหมายตอบสนองตกลงซื้อ

กรณีที่ 2 แสงทราบที่สินตาย แต่แสงอยากได้ที่ดินแปลงนี้ แกล้งทำเป็นไม่ทราบว่าสินตาย มีจดหมายตอบสนองตกลงซื้อ

จดหมายตอบสนองของแสงได้ไปถึงทายาทของสินแล้ว ให้ท่านวินิจฉัยว่า ทั้งสองกรณีนี้ แสงจะมีสิทธิฟ้องร้องบังคับให้ทายาทของสินโอนขายที่ดินแปลงนี้ให้ได้หรือไม่ อย่างไร

แนวคำตอบ หลักกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา 360 บัญญัติว่า “บทบัญญัติแห่งมาตรา 130 วรรคสองนั้น ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าหากว่าขัดกับเจตนาอันผู้เสนอได้แสดง หรือหากว่าก่อนจะสนองรับนั้นคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้อยู่แล้วว่าผู้เสนอตายหรือตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถ”

วินิจฉัย ทั้ง 2 กรณี แสงฟ้องบังคับให้ทายาทของสิน โอนขายที่ดินแปลงนี้ให้ไม่ได้

กรณีที่ 1 คำสนองตอบตกลงของแสงนั้นขัดกับเจตนาที่ผู้เสนอได้แสดงไว้ เพราะสินผู้เสนอได้ตายไปแล้ว ไม่มีทางที่จะเอาเงินค่าขายที่ดินไปใช้ในการทศนาจรอบโลกได้

กรณีที่ 2 ก่อนแสงจะสนองรับ แสงทราบว่า สินผู้เสนอได้ตายไปแล้ว สัญญาจึงไม่เกิดขึ้น กล่าวคือ เรียกไม่ได้ว่าคู่กรณีได้ตกลงยินยอมทำสัญญาซื้อขายกัน.

ข้อ 3. คำถาม ขาดตกลงว่าจ้างเรือเหี่ยวบรรทุกน้ำตาลส่งไปขายต่างประเทศ คิดเป็นเงิน 10,000 บาท ถึงวันนัด เป็นความผิดของชาวที่ไม่สามารถหาซื้อน้ำตาลมาบรรทุกเรือได้ บังเอิญในวันนั้นเอง ข้าเห็นเรือเหี่ยวว่างอยู่ ข้าจึงมาว่าจ้างเรือเหี่ยวให้บรรทุกข้าวสารส่งไปขายต่างประเทศ แทน เป็นเงิน 8,000 บาท ซึ่งเหี่ยวสามารถทำได้ แต่เพิกเฉยละเลยเสียไม่ยอมรับจ้างบรรทุกข้าวสารให้ข้า ให้ท่านวินิจฉัยว่าเหี่ยวจะมีสิทธิเรียกร้องให้ข้าจ่ายเงินค่าจ้างเต็มจำนวน 10,000 บาท ได้หรือไม่ อย่างไร

แนวคำตอบ

หลักกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา 372 วรรคสองที่บัญญัติว่า “ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นอันวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษเจ้าหนี้ได้ ลูกหนี้หาเสียสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ตอบแทนไม่ แต่ว่าลูกหนี้ได้อะไรไว้เพราะการปลดหนี้ก็ดี หรือใช้คุณวุฒิความสามารถของตนเป็นประการอื่น เป็นเหตุให้ได้อะไรมา หรือแกล้งละเลยเสียไม่ชวนขายเอาอะไรที่สามารถจะทำได้ก็ดี มากน้อยเท่าไร จะต้องเอามาหักกับจำนวนอันตนจะได้รับชำระหนี้ตอบแทน..... ฯลฯ...”

วินิจฉัย การบรรทุกน้ำตาลไปขายต่างประเทศเป็นอันพ้นวิสัยอันจะโทษชาวเจ้าหนี้ได้ เพราะชาวไม่สามารถหาซื้อน้ำตาลไปบรรทุกเรือได้ ถ้าเป็นเพียงเท่านั้น เหี่ยวมีสิทธิได้รับเงินค่าจ้างจากชาวเต็มจำนวน 10,000 บาทตอบแทน แต่การที่เหี่ยวลูกหนี้เพิกเฉยละเลยไม่ยอมรับจ้างบรรทุกข้าวสารให้ข้า ซึ่งเหี่ยวสามารถจะทำได้แต่ไม่ทำ จึงต้องเอาจำนวนที่เหี่ยวควรจะ

ได้รับค่าจ้างจากจำ 8,000 บาทหักออกเสียก่อน ดังนั้น เขียวจึงมีสิทธิได้รับค่าจ้างจากขาวเพียง 2,000 บาทเท่านั้น.

ภาค 1 ปีการศึกษา 2518

คำถาม เวลาที่มูลเหตุให้เป็นโมฆะนั้นได้สูญสิ้นไปแล้ว หมายความว่าอย่างไร ให้อธิบายบุคคลดังต่อไปนี้ เมื่อใดถือว่า มูลเหตุให้เป็นโมฆะนั้นได้สูญสิ้นไปแล้ว

- (1) ผู้เยาว์
- (2) คนไร้ความสามารถ
- (3) คนเสมือนไร้ความสามารถ
- (4) บุคคลผู้แสดงเจตนาไปโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินเป็นสาระสำคัญของนิติกรรม
- (5) บุคคลผู้ถูกกีดกั้น
- (6) บุคคลผู้ถูกข่มขู่

แนวคำตอบ

ตอนที่ 1 เวลาที่มูลเหตุให้เป็นโมฆะนั้นได้สูญสิ้นไปแล้ว หมายถึงเมื่อพ้นเวลา หรือมีเหตุการณ์ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้แล้ว บุคคลผู้ทำโมฆียกรรมย่อมมีความสามารถให้สัตยาบันแก่โมฆียกรรมนั้นได้

ตอนที่ 2 สำหรับบุคคลต่าง ๆ ตามที่ระบุ ถือว่ามูลเหตุให้เป็นโมฆะได้สูญสิ้นไปแล้วในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) ผู้เยาว์ เมื่อบรรลุนิติภาวะไม่ว่าจะเป็นโดยสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ก็ตาม
- (2) คนไร้ความสามารถ เมื่อศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนคำสั่งที่สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- (3) คนเสมือนไร้ความสามารถ เมื่อศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนคำสั่งที่สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (4) บุคคลผู้แสดงเจตนาไปโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินเป็นสาระสำคัญของนิติกรรม เมื่อบุคคลผู้นั้นได้รู้ความจริงว่าบุคคลหรือทรัพย์สินนั้นไม่มีคุณสมบัติอันเป็นสาระสำคัญตามที่เขาคต้องการ

(5) บุคคลผู้ถูกกลั่นแกล้ง เมื่อบุคคลผู้นั้นได้รู้ความจริงว่าตนถูกคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งหลอกลวง

(6) บุคคลผู้ถูกข่มขู่ เมื่อบุคคลผู้นั้นได้พ้นจากภาวะการถูกข่มขู่แล้ว.

ภาค 2 ปีการศึกษา 2518

ข้อ 1. คำถาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 120 บัญญัติว่า “การแสดงเจตนา ถ้าทำด้วยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน ซึ่งตามปกติย่อมนับว่าเป็นสาระสำคัญนั้นไซ้รู้ แสดงเจตนาอย่างนี้ท่านว่าเป็นโมฆียะ” บทบัญญัติมาตรานี้ ท่านเข้าใจอย่างไร ให้อธิบายและยกตัวอย่างประกอบ

แนวคำตอบ มาตรา 120 นี้เป็นการสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินซึ่งเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญในการทำนิติกรรม ความจริงการสำคัญผิดชนิดนี้เป็นการสำคัญผิดในเหตุชักจูงใจให้ทำนิติกรรมนั่นเอง โดยปกติการสำคัญผิดในเหตุชักจูงใจให้ทำนิติกรรมไม่มีผลในกฎหมาย แต่มาตรา 120 บัญญัติเป็นข้อยกเว้นให้นิติกรรมที่ทำด้วยความสำคัญผิดดังกล่าวเป็นโมฆียะเพราะผู้แสดงเจตนามิได้ขาดเจตนา หากแต่เพียงได้แสดงเจตนาไปโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินนั้นซึ่งนับว่าเป็นสาระสำคัญหมายความว่าถึง คุณลักษณะทั้งปวงที่กระทบกระเทือนถึงความเชื่อถือแห่งคุณค่าของบุคคลหรือทรัพย์สินอันนับได้ว่าเป็นคุณสมบัติซึ่งเป็นสาระสำคัญ

คุณสมบัติของบุคคลซึ่งนับว่าเป็นสาระสำคัญ ตัวอย่างเช่น ในกิจการที่ต้องไว้วางใจก็ได้แก่ความน่าไว้วางใจของคู่สัญญา ในกิจการที่ใช้วิชาความรู้ความสามารถ สาระสำคัญก็ได้แก่การมีความรู้ในหลักวิชานั้น เช่นความรู้ของผู้รับเหมาในการก่อสร้าง

ส่วนคุณสมบัติของทรัพย์สิน ก็เช่น ผู้ซื้อเข้าใจว่าสายสร้อยทำด้วยทองแท้ แต่ความจริงทำด้วยทองวิทยาศาสตร์ คือพิจารณาเจตนาของคู่กรณีว่ามุ่งหมายที่คุณสมบัติของทรัพย์สินหรือไม่ เช่นข้าวสารชนิดกีเปอร์เซ็นต์ ที่ดินมีถนนตัดผ่าน เครื่องลายครามสมัยโบราณเหล่านี้ โดยปกติ นับว่าเป็นสาระสำคัญของนิติกรรม หากผู้แสดงเจตนาซื้อมาโดยสำคัญผิด นิติกรรมย่อมเป็นโมฆียะ

ตัวอย่าง ดวงชายแหวนให้กับต้อย ต้อยสำคัญผิดคิดว่าแหวนเทียมนั้นเป็นแหวนเพชรตกลงซื้อในราคาแพง เช่นนี้สัญญาซื้อขายเป็นโมฆียะเพราะสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สิน โดยปกติย่อมนับว่าเป็นสาระสำคัญ คือสำคัญผิดคิดว่าเพชรเทียมเป็นเพชรแท้ ดังนี้ เป็นต้น.

ข้อ 2. คำถาม นายจันทร์โทรศัพท์ทางไกลไปหานายอาทิตย์เพื่อเสนอขายที่ดินและบ้านของตนให้นายอาทิตย์ แต่นายอาทิตย์ไม่อยู่ อยู่แต่ภรรยาคือนางอังคาร นายจันทร์จึงส่งความไว้กับนางอังคารให้บอกนายอาทิตย์ว่า ตนต้องการขายบ้านและที่ดินให้ราคา 5 แสนและให้นายอาทิตย์รีบซื้อภายใน 7 วัน เพราะตนต้องการเอาเงินที่ขายบ้านและที่ดินเป็นค่าใช้จ่ายในการเที่ยวรอบโลก ต่อมาวันรุ่งขึ้นนายจันทร์ตายลงเพราะโรคหัวใจวาย นายอาทิตย์ไม่ทราบที่นายจันทร์ตายจึงโทรเลขตอบว่าตกลงซื้อบ้านและที่ดินดังกล่าว โทรเลขมาถึงบ้านนายจันทร์วันรุ่งขึ้นจากที่นายจันทร์ตาย ดังนี้ คำสนองของนายอาทิตย์มีผลหรือไม่

แนวคำตอบ ตามปัญหาเป็นเรื่องการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทางตามมาตรา 130 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “การแสดงเจตนาทำให้แก่บุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทางย่อมมีผลนับแต่เวลาที่ไปถึงผู้รับอีกฝ่ายหนึ่งเป็นต้นไป....”

อนึ่งเมื่อเจตนาได้ส่งไปแล้ว ถึงแม้ว่าในภายหลังผู้แสดงเจตนาจะตาย.... ท่านว่าหาเป็นเหตุทำให้ความสมบูรณ์แห่งการแสดงเจตนาอันเสื่อมเสียไปไม่”

แต่วรรคสองของมาตรา 130 ยังอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 360 ซึ่งบัญญัติว่า “บทบัญญัติแห่งมาตรา 130 วรรคสอง นั้นท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าหากว่าขัดกับเจตนาอันผู้เสนอได้แสดง.....”

ตามปัญหา การแสดงเจตนาของนายจันทร์ซึ่งเป็นคำเสนอขายบ้านและที่ดิน เป็นการแสดงเจตนาแก่บุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง คำเสนอย่อมมีผลเมื่อไปถึงอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นเมื่อนายจันทร์ส่งความไว้บอกนายอาทิตย์ว่าตนจะขายบ้านให้จึงเป็นคำเสนอซึ่งมีผลผูกพันตามกฎหมาย เมื่อนายอาทิตย์ตอบสนองรับภายหลังที่นายจันทร์ตายไปแล้ว ก็หาทำให้ความสมบูรณ์แห่งการแสดงเจตนาเสื่อมเสียไปไม่ (มาตรา 130 วรรคสอง) สัญญาซื้อขายจึงเกิดขึ้น แต่เนื่องจากว่า มาตรา 130 วรรคสองนี้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 360 ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้นำมาตรา 130 วรรคสองมาใช้บังคับ หากว่าขัดกับเจตนาอันผู้เสนอได้แสดงไว้ ดังนั้นตามข้อเท็จจริงปรากฏว่าในการเสนอขายบ้านและที่ดินนั้นนายจันทร์ได้ระบุไว้ด้วยว่าจะนำเอาเงินไปเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางเที่ยวรอบโลก เมื่อนายจันทร์ได้ตายลง ถือว่าคำสนองของนายอาทิตย์ขัดกับเจตนาอันผู้เสนอคือนายจันทร์ได้แสดงไว้ เพราะฉะนั้น คำสนองของนายอาทิตย์จึงไม่มีผลใช้บังคับได้ สัญญาซื้อขายบ้านและที่ดินก็ไม่เกิดขึ้น เพราะขัดกับเจตนาของผู้เสนอที่ได้แสดงไว้ ตามมาตรา 360.

ข้อ 3. คำถาม

นายก. ทำสัญญาซื้อมะพร้าวจากนาย ข. จำนวน 5,000 ผลในราคา 10,000 บาท ซึ่งในสัญญาระบุว่า นาย ข. ต้องนำมะพร้าวไปส่งที่สถานีรถไฟโดยจัดส่งทาง ร.ส.พ. นาย ข. จึงได้นำมะพร้าวจำนวนนั้นไปส่งที่สถานีรถไฟ แต่ในขณะที่รถไฟกำลังวิ่งเกิดไฟไหม้มะพร้าวได้รับความเสียหายทั้งหมดกรณีหนึ่ง หรืออีกกรณีหนึ่งเกิดไฟไหม้มะพร้าวจำนวนนั้นได้รับความเสียหายทั้งหมด ก่อนที่นาย ข. จะนำมะพร้าวจำนวนนั้นไปส่งที่สถานีรถไฟ

ดังนี้ ให้ท่านวินิจฉัยว่าในทั้ง 2 กรณีนี้ นาย ก. และนาย ข. มีสิทธิหน้าที่ต่อกันอย่างไร เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

ป.พ.พ. มาตรา 370 บัญญัติว่า “ถ้าสัญญาต่างตอบแทนมีวัตถุประสงค์เป็นการก่อให้เกิดหรือโอนทรัพย์สินในทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง และทรัพย์สินนั้นสูญหรือเสียหายไปด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษลูกหนี้มิได้ไซ้ ท่านว่าการสูญหรือเสียหายนั้นตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้

ถ้าไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านให้ใช้บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อนนี้ บังคับแต่เวลาที่ทรัพย์สินนั้นกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 195 วรรคสองนั้นไป”

มาตรา 369 “ในสัญญาต่างตอบแทนนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง จะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้.....”

ตามปัญหา กรณีแรก นาย ข. นำมะพร้าวจำนวนนั้นไปส่งที่สถานีรถไฟแล้ว กรรมสิทธิ์ในมะพร้าวย่อมโอนไปยังนาย ก. ผู้ซื้อตั้งแต่ นาย ข. นำมะพร้าวจำนวนนั้นไปส่งที่สถานีรถไฟ (มาตรา 463) ดังนี้ เมื่อมะพร้าวจำนวนนั้นถูกไฟไหม้เสียหายทั้งหมดในขณะที่รถไฟกำลังวิ่งซึ่งจะโทษลูกหนี้มิได้ ความเสียหายนั้นจึงตกแก่นาย ก. เจ้าหนี้ ตามมาตรา 370 วรรคแรก ฉะนั้น นาย ก. จึงไม่มีสิทธิ์เรียกให้ นาย ข. ใช้ราคาหรือส่งมะพร้าวแก่ตนใหม่ แต่ นาย ข. มีสิทธิ์ได้รับชำระราคามะพร้าว 10,000 บาทนั้น หากนาย ก. ยังมีได้ชำระราคามะพร้าว นั้น

กรณีหลัง นาย ข. ยังมีได้นำมะพร้าวจำนวนนั้นไปส่งที่สถานีรถไฟ กรรมสิทธิ์ในมะพร้าวจึงยังไม่โอนไปแก่นาย ก. ผู้ซื้อ (มาตรา 463) สัญญาซื้อมะพร้าวดังกล่าว จึงไม่ใช่กรณีเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่มีวัตถุประสงค์เป็นการก่อให้เกิดหรือโอนทรัพย์สินเฉพาะสิ่งตามมาตรา 370 จึงนำบทบัญญัติในมาตรานี้มาใช้บังคับไม่ได้ ดังนี้ เมื่อนาย ข. ยังไม่ได้ปฏิบัติตามชำระหนี้คือยังมิได้นำมะพร้าวจำนวนนั้นไปส่งสถานีรถไฟตามสัญญา นาย ก. จึงชอบที่จะไม่ยอมชำระหนี้ให้แก่ นาย ข. ตามมาตรา 369 ดังนั้น นาย ข. จึงไม่มีสิทธิ์เรียกชำระราคามะพร้าว 10,000

บาทนั้น และนาย ก. ก็ไม่มีสิทธิเรียกให้นาย ข. ส่งมอบมะพร้าวได้.

ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2518

ข้อ 1. คำถาม

จงอธิบาย “ความหมาย” และ “ผลสมบูรณ์” ของ

ก. การแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า

ข. การแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง

แนวคำตอบ

(ก) การแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า หมายถึงการแสดงเจตนาที่คู่กรณีสามารถจะติดต่อทำความเข้าใจกันได้โดยทันที การแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้านั้นคู่กรณีไม่จำเป็นต้องแสดงเจตนาอยู่เฉพาะหน้าหรือเผชิญหน้ากันเท่านั้น แต่อาจจะอยู่ไกลกันไม่เห็นหน้ากันเลย โดยพูดกันทางโทรศัพท์ โทรศัทพ์ทางไกล วิทยุโทรศัทพ์ระหว่างประเทศ (มาตรา 356) ตลอดจนการใช้สัญญาณไฟหรือโบกธงเครื่องหมายให้เข้าใจกันได้ในพื้นที่ที่อยู่ในความหมายของคำว่า การแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้าเช่นกัน

ผลสมบูรณ์ เนื่องจากการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้านั้น คู่กรณีต้องเข้าใจเจตนาของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งในทันทีทันใด จึงถือว่าการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้าจะมีผลสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งต้องทราบถึงการแสดงเจตนาเช่นนั้นเสียก่อน

(ข) การแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง หมายถึงการแสดงเจตนาที่คู่กรณีไม่สามารถติดต่อทำความเข้าใจได้โดยทันที ต้องใช้ระยะเวลาในการติดต่อ

ผลสมบูรณ์ ป.พ.พ. มาตรา 130 วรรคแรก ถือหลักการแสดงเจตนากำหนดเวลาให้การแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทางมีผลตามกฎหมายนับแต่ “เจตนา นั้นได้ไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา” คำว่า “ไปถึง” ไม่มีความหมายเลยไปกว่าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้ถึงการแสดงเจตนาเช่นนั้น เพียงแต่การแสดงเจตนา นั้นได้ส่งไปยังผู้รับและเข้าอยู่ในอำนาจของผู้รับซึ่งโดยปกติการณตามปกติ ผู้รับย่อมมีโอกาสที่จะรู้ถึงการแสดงเจตนา นั้นได้แล้วก็พอ ฉะนั้น จึงถือได้ว่าการแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทางมีผลสมบูรณ์เมื่อการแสดงเจตนา นั้นไปถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง.

ข้อ 2. คำถาม

นายดำจ้างให้นายเขียวขับรถยนต์ขนสินค้าที่ถูกลักลอบเข้าประเทศโดยไม่เสียภาษี

ศาลากร กำหนดค่าจ้าง 10,000 บาท แต่เนื่องจากนายคำและนายเขียวไม่อาจทำสัญญาจ้างดังกล่าวนี้เป็นหนังสือได้ จึงทำหนังสือสัญญากู้เงินขึ้นแทนโดยระบุว่านายคำกู้เงินนายเขียว 10,000 บาท เมื่อนายเขียวชำระยนต์จนสิ้นค้ำดังกล่าวให้นายคำเรียบร้อยแล้ว นายคำไม่ยอมจ่ายเงิน 10,000 บาทให้นายเขียว เช่นนี้นายเขียวจะฟ้องเรียกเงิน 10,000 บาทจากนายคำตามสัญญาจ้างชำระยนต์จนสิ้นค้ำหรือสัญญาเงินกู้ดังกล่าวได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

ป.พ.พ. มาตรา 113 บัญญัติว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายก็ดี เป็นการพ้นวิสัยก็ดี เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ดี การนั้นท่านว่าเป็นโมฆกรรม ”

มาตรา 118 บัญญัติว่า “การแสดงเจตนาหลงด้วยสมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ท่านว่าเป็นโมฆะ.....”

ตามปัญหา การที่นายคำจ้างให้นายเขียวชำระยนต์จนสิ้นค้ำที่ถูกลักลอบเข้าประเทศไทยโดยไม่เสียภาษีศาลากร กำหนดค่าจ้าง 10,000 บาท สัญญาจ้างที่เกิดขึ้นจึงเป็นนิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายจึงเป็นโมฆกรรมตามมาตรา 113 ฉะนั้น นายเขียวจะฟ้องเรียกเงิน 10,000 บาทจากนายคำตามสัญญาจ้างชำระยนต์จนสิ้นค้ำดังกล่าวไม่ได้

ส่วนกรณีที่นายคำทำสัญญากู้เงินจากนายเขียว 10,000 บาทขึ้นแทนสัญญาจ้างดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาหลงโดยสมรู้ร่วมคบคิดกันระหว่างนายคำกับนายเขียว การแสดงเจตนาทำสัญญากู้เงินระหว่างนายคำกับนายเขียวจึงเป็นโมฆะตามมาตรา 118 ฉะนั้น นายเขียวจะฟ้องเรียกเงิน 10,000 บาทจากนายคำตามสัญญากู้เงินดังกล่าวไม่ได้

สรุป นายเขียวจะฟ้องเรียกเงิน 10,000 บาทจากนายคำตามสัญญาจ้างชำระยนต์จนสิ้นค้ำหรือตามสัญญากู้ดังกล่าวไม่ได้.

ข้อ 3. คำถาม

ก. กู้เงิน ข. ไป 5,000 บาท ครบกำหนดแล้ว ก. ไม่ชำระเงินกู้ให้แก่ ข. ข. ได้ติดตามทวงถามด้วยวาจาเสมอมา แต่ ก. ก็ยังไม่ชำระ เมื่อระยะเวลาผ่านไปถึง 9 ปี ข. จึงส่งหนังสือทักท้วงไปยัง ก. ก. ส่งหนังสือตอบแก่ ข. ว่า ขอตรวจหลักฐานให้แน่นอนก่อน ถ้าเป็นหนี้อยู่จริงก็จะชำระให้

ให้ท่านวินิจฉัยว่าหนังสือของ ก. ดังกล่าวมีผลทำให้อายุความฟ้องเรียกคืนเงินกู้ของ

ข. สะดุดหยุดลงหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

ป.พ.พ. มาตรา 172 บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้รับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้องด้วยทำหนังสือรับสภาพให้ก็ตาม ด้วยใช้เงินบางส่วน ด้วยส่งดอกเบี้ย หรือด้วยให้ประกันก็ตาม หรือทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้นก็ตาม ท่านว่าอายุความสะดุดหยุดลง”

ตามปัญหา ข. ส่งหนังสือทวงหนี้ไปยัง ก. ก. ส่งหนังสือตอบแก่ ข. ว่า “ขอตรวจหลักฐานให้แน่นอนก่อน ถ้าเป็นหนี้จริงก็จะชำระให้” เห็นได้ว่าหนังสือตอบของ ก. มิได้ปฏิเสธหนี้ แต่ขอตรวจหลักฐานให้แน่นอนก่อน หนังสือตอบของ ก. จึงเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ (ฎีกาที่ 772/2505) ดังนี้ เมื่อหนังสือตอบของ ก. เป็นหนังสือรับสภาพหนี้ อายุความฟ้องเรียกคืนเงินกู้ของ ข. จึงสะดุดหยุดลงตามมาตรา 172.

ข้อ 4. คำถาม

นางศรีทำสัญญาจ้างให้นางสายสอนวิชาทำอาหารฝรั่งโดยกำหนดค่าจ้าง 500 บาท และกำหนดทำการสอนในวันอาทิตย์ที่ 9 พฤษภาคม 2519 ที่บ้านของนางศรี เมื่อถึงกำหนดนางสายจึงไปที่บ้านของนางศรีเพื่อสอนวิชาทำอาหารฝรั่งให้นางศรีตามสัญญา แต่ปรากฏว่านางศรีลืมหันกำหนดและได้ออกไปเที่ยวนอกบ้าน นางสายจึงไม่สามารถทำการสอนได้ตามสัญญาให้ท่านวินิจฉัยว่านางสายมีสิทธิได้รับค่าจ้างสอนหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

ป.พ.พ. มาตรา 372 บัญญัติว่า “นอกจากกรณีทีกล่าวไว้ในสองมาตราก่อน ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ไม่ได้ไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ห้ามมีสิทธิจะรับชำระหนี้ตอบแทนไม่

ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษเจ้าหนี้ได้ ลูกหนี้ก็หาเสียสิทธิที่จะรับชำระหนี้ตอบแทนไม่.....”

ตามปัญหา นางสายได้ไปที่บ้านของนางศรีเพื่อสอนวิชาทำอาหารฝรั่งให้นางศรีตามสัญญา แต่ปรากฏว่านางศรีลืมหันกำหนดและได้ออกไปเที่ยวนอกบ้าน นางสายจึงไม่สามารถปฏิบัติชำระหนี้ได้ กรณีเช่นนี้ จึงถือได้ว่าการชำระหนี้ของนางสายลูกหนี้ตกเป็นอันพ้นวิสัยโดยโทษนางศรีเจ้าหนี้ได้ นางสายจึงไม่เสียสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้คือค่าสอนเป็นการตอบแทน (มาตรา 372 วรรคสอง)

สรุป นางสาวมีสิทธิได้รับค่าจ้างสอนตามสัญญาตามเหตุผลดังกล่าวข้างต้น.

ภาค 1 ปีการศึกษา 2519

ข้อ 1. คำถาม

ความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม หมายถึงความสำคัญผิดในเรื่องใด และมีผลในทางกฎหมายอย่างไร ให้อธิบาย

แนวคำตอบ

ประเด็นที่ 1

ความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม หมายถึงความสำคัญผิดในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ตัวบุคคลผู้เป็นคู่กรณีแห่งนิติกรรม

ตัวบุคคลเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่ทำให้เกิดนิติกรรมขึ้น ถ้าไม่มีตัวบุคคลก็จะไม่มีการแสดงเจตนาทำนิติกรรม ดังนั้น เมื่อมีการสำคัญผิดในตัวบุคคลที่จะเข้าทำนิติกรรมด้วย จึงถือว่าไม่มีตัวบุคคลที่จะแสดงเจตนาทำนิติกรรม นิติกรรมจึงไม่เกิดขึ้น เช่น ก. ต้องการทำสัญญากับ ข. แต่สำคัญผิด ไปทำสัญญากับ ค. ดังนี้ ถือว่าเป็นการทำนิติกรรมโดยสำคัญผิดในตัวบุคคลผู้เป็นคู่กรณีซึ่งเป็นสาระสำคัญในการทำนิติกรรม

(2) ลักษณะของนิติกรรม

การแสดงเจตนาทำนิติกรรมนั้น นอกจากตัวบุคคลผู้แสดงเจตนาทำนิติกรรมจะเป็นสาระสำคัญในการทำนิติกรรมแล้ว ลักษณะหรือวัตถุที่ประสงค์ของนิติกรรมก็เป็นสาระสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะผู้ทำนิติกรรมจะต้องรู้ด้วยว่าตนมีความประสงค์ที่จะผูกพันกันอย่างไร และต้องการประโยชน์อันเป็นวัตถุที่ประสงค์ของการทำนิติกรรมนั้นอย่างไรบ้าง ถ้าบุคคลต้องการจะผูกพันกันในเรื่องหนึ่งแต่สำคัญผิดไปจึงได้ทำการผูกพันกันในอีกเรื่องหนึ่ง เช่นนี้ถือว่าการที่ได้ทำการผูกพันกันในเรื่องหลังนั้นไม่ใช่เจตนาของผู้ทำนิติกรรม เช่น นายแดงจะทำสัญญาเป็นคู่ค้าประกันนายดำแต่สำคัญผิดไปทำสัญญาเป็นลูกหนี้ร่วมกับนายดำ ดังนี้ ถือว่านายแดงทำนิติกรรมโดยสำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรมซึ่งเป็นสาระสำคัญในการทำนิติกรรม

(3) วัตถุแห่งนิติกรรม

สิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งซึ่งจะต้องมีในนิติกรรม ก็คือวัตถุแห่งนิติกรรมหรือวัตถุแห่งหนี้ ซึ่งได้แก่ทรัพย์สินหรือข้อปฏิบัติอันเป็นการกระทำหรือการงดเว้นกระทำการอย่างใด

อย่างหนึ่ง ถ้ามีการสำคัญผิดในวัตถุประสงค์แห่งนิติกรรม ก็ถือว่าไม่มีเจตนาที่จะทำนิติกรรมเช่นเดียวกัน จึงถือว่าวัตถุประสงค์แห่งนิติกรรมเป็นสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญอีกประการหนึ่ง เช่น ก. ตกลงขายแจกันลายครามสมัยสุโขทัยให้ ข. แต่สำคัญผิดหยิบแจกันใบอื่นส่งมอบให้ เช่นนี้ ถือว่า ก. ได้ทำนิติกรรมโดยสำคัญผิดในวัตถุประสงค์แห่งนิติกรรมซึ่งเป็นสาระสำคัญในการทำนิติกรรม

ประเด็นที่ 2

ป.พ.พ. มาตรา 119 บัญญัติว่า “การแสดงเจตนา ถ้าทำด้วยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม ท่านว่าเป็นโมฆะ แต่ถ้าความสำคัญผิดนั้นเป็นเพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของบุคคลผู้แสดงเจตนาไซ้รู้ ท่านว่าบุคคลผู้นั้นหาอาจจะถือเอาความไม่สมบูรณ์นั้นมาใช้เป็นประโยชน์แก่ตนได้ไม่”

จากบทบัญญัติของ ป.พ.พ. มาตรา 119 นี้แสดงให้เห็นว่า ความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม มีผลทางกฎหมายดังนี้

(1) การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมทำให้นิติกรรมเป็นโมฆะ คือนิติกรรมนั้นเสียเปล่ามาแต่เริ่มแรกและไม่มีผลผูกพันกันแต่อย่างใด

(2) ถ้าความสำคัญผิดนั้น เป็นเพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้แสดงเจตนาแล้ว ผู้นั้นจะอ้างเอาความไม่สมบูรณ์ของนิติกรรมขึ้นเป็นประโยชน์แก่ตนในทางใด ๆ ไม่ได้ ไม่ว่าในทางฟ้องคดีต่อสู้คดี ร้องขอชดเชยหรือในทางอื่นใดไม่ได้ทั้งสิ้น กล่าวคือ กฎหมายห้ามไม่ให้ยกเอาความสำคัญผิดมาอ้างต่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งว่านิติกรรมหรือสัญญาที่ทำขึ้นนั้นเป็นโมฆะนั้นเอง

ส่วนคำว่า “ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง” มีความหมายเพียงไรนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยเป็นเรื่อง ๆ ไปตามพฤติการณ์ซึ่งโดยปกติอยู่ภายใต้บังคับของ มาตรา 129 คือให้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ อนามัย ฯลฯ ของผู้เจ้าทุกข์ด้วย

ข้อ 2. คำถาม

นายก่อไปติดต่อขอซื้อข้าวแข่งจากนายเกียรติ 1 ต้ว เมื่อนายก่อได้ดูข้าวแล้วพอใจในลักษณะของข้าวตัวที่นายเกียรติจะขายให้จึงบอกแก่นายเกียรติว่า ตนยินดีให้ราคา 5,000 บาท แต่นายเกียรติได้บอกนายก่อว่าข้าวของเขาตัวนี้เป็นมีฝีมั้เท่าดี เคยวิ่งแข่งได้รับรางวัลมาแล้วหลายครั้ง จึงเสนอขายให้นายก่อในราคา 6,000 บาท นายก่อเชื่อตามที่นายเกียรติบอกจึงตกลงซื้อข้าวตัวนั้นในราคา 6,000 บาท ตามที่นายเกียรติเสนอ ต่อมาภายหลังนายก่อทราบว่าข้าวตัวนั้นเคยวิ่งแข่งจริงแต่ไม่เคยได้รับรางวัลเลย นายก่อโกรธที่นายเกียรติหลอกลวงตน จึงบอกล้าง

สัญญาซื้อขายดังกล่าว โดยอ้างว่าสัญญาเป็นโมฆียะเพราะกลล่อลวงของนายเกียรติ

ดังนี้ ให้ท่านวินิจฉัยว่านายก่อบอกล้างสัญญาซื้อขายดังกล่าวได้หรือไม่ หรือมีสิทธิอย่างไร เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

หลักกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา 123 บัญญัติว่า “ถ้ากลล่อลวงนั้นเป็นแต่เพื่อเหตุ กล่าวคือว่าเพียงได้จูงใจให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งยอมรับเอาซึ่งข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าที่เขาจะยอมรับโดยปกติชั่ว ท่านว่าคู่กรณีนั้นได้แต่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน จะบอกล้างการอันนั้นเสียทีเดียวหาได้ไม่”

วินิจฉัย ตามปัญหา นายก่อได้เสนอขอซื้อม้าแข่งจากนายเกียรติในราคา 5,000 บาท แต่โดยที่นายเกียรติได้หลอกลวงว่าม้าของตนเป็นม้าฝีเท้าดี เคยวิ่งแข่งได้รับรางวัลมาแล้วหลายครั้งทำให้นายก่อตกลงทำสัญญาซื้อขายม้าตัวนั้นกับนายเกียรติในราคาที่แพงขึ้นกว่าที่ตนได้เสนอไว้ 1,000 บาท ถือได้ว่านายก่อได้ทำสัญญาซื้อขายม้าโดยถูกกลล่อลวงเพื่อเหตุซึ่งตามกฎหมายถือว่านิติกรรมที่เกิดจากกลล่อลวงเพื่อเหตุยังคงสมบูรณ์ไม่เป็นโมฆียะ ผู้ที่แสดงเจตนาทำนิติกรรมไปโดยถูกกลล่อลวงนั้นจะบอกล้างนิติกรรมนั้นเสียทีเดียวหาได้ไม่ แต่มีสิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากผู้ที่ทำกลล่อลวงได้

ดังนั้น นายก่อไม่มีสิทธิบอกล้างสัญญาซื้อขายดังกล่าว แต่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการที่ตนต้องซื้อม้าตัวนั้นในราคาแพงขึ้น 1,000 บาทจากนายเกียรติได้.

ข้อ 3. คำถาม

ดีเป็นหนี้เงินกู้ใจ 5,000 บาท หนี้ถึงกำหนดชำระแล้วดีไม่ชำระหนี้ให้ใจซึ่งทำให้ใจมีสิทธิฟ้องให้ดีชำระหนี้เงินกู้แก่ตนได้ภายในกำหนดอายุความ 10 ปี แต่ใจก็ไม่ได้ฟ้องดีจนเวลาผ่านไป 9 ปี ใจจึงฟ้องเรียกให้ดีชำระหนี้แก่ตน ในขณะที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลใจละทิ้งฟ้องไม่นำสำเนาฟ้องส่งศาล ศาลจึงสั่งจำหน่ายคดี เมื่อเป็นดังนี้ ให้ท่านวินิจฉัยว่าอายุความในการฟ้องเรียกเงินกู้ของใจสะดุดหยุดลงหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

หลักกฎหมาย มาตรา 173 บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้ฟ้องคดี.....เพื่อให้ใช้หนี้ตามที่เรียกร้อง.....ท่านว่าอายุความย่อมสะดุดหยุดลง”

มาตรา 174 บัญญัติว่า “การฟ้องคดีท่านไม่นับว่าเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง

หากว่าคดีนั้นได้ถอนเสีย ละทิ้งเสีย หรือต้องยกฟ้อง”

วินิจฉัย ตามปัญหา เมื่ออายุความในการฟ้องคดีผ่านไป 9 ปี โจได้ฟ้องเรียกให้ตีชำระหนี้แก่ตนซึ่งทำให้อายุความในการฟ้องคดีของโจสะดุดหยุดลงตามมาตรา 173 แต่ในขณะที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล โจละทิ้งฟ้องไม่นำสำเนาฟ้องส่งศาล ศาลจึงสั่งจำหน่ายคดีในเรื่องนี้กฎหมายบัญญัติว่า ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้ฟ้องคดีได้ถอนฟ้อง ละทิ้งฟ้อง หรือคดีได้ถูกศาลยกฟ้อง ถือว่าการฟ้องคดีนั้นไม่เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง

ดังนั้น อายุความในการฟ้องเรียกเงินกู้ของโจไม่สะดุดหยุดลง เพราะโจละทิ้งฟ้องไม่นำสำเนาฟ้องส่งศาล.

ข้อ 4. คำถาม

ขอมีส้มโออยู่ 500 ผล ชัยได้มาตกลงซื้อส้มโอ 500 ผลนั้นจากชอบ โดยตกลงราคากันทั้งหมดเป็นเงิน 1,000 บาท แต่ชัยไม่ได้เอารถยนต์มาขนส่งส้มโอ จึงฝากส้มโอ 500 ผลนั้นไว้กับชอบก่อน โดยบอกว่าวันรุ่งขึ้นจึงจะมาขนเอาไป ในคืนวันนั้นส้มโอ 500 ผลนั้น ถูกลักไปทั้งหมด โดยมีใจความผิดหรือความประมาทเลินเล่อของชอบแต่อย่างใดเลย ดังนี้ ให้ท่านวินิจฉัยว่า ชอบและชัยมีสิทธิหน้าที่ต่อกันอย่างไร เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ

หลักกฎหมาย มาตรา 370 บัญญัติว่า “ถ้าสัญญาต่างตอบแทนมีวัตถุประสงค์เป็นการก่อให้เกิดหรือโอนทรัพย์สินในทรัพย์สินเฉพาะสิ่งและทรัพย์สินนั้นสูญหายหรือเสียหายไปด้วยเหตุอย่างใดอันจะโทษลูกหนี้มิได้ไซ้ ท่านว่าการสูญหรือเสียหายนั้นตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้....”

วินิจฉัย ตามปัญหา ชอบและชัยได้ตกลงซื้อขายส้มโอกัน 500 ผล โดยตกลงราคากันทั้งหมดเป็นเงิน 1,000 บาท ดังนี้ กรรมสิทธิ์ในส้มโอ 500 ผล ได้โอนไปเป็นของชัยแล้ว ตั้งแต่ขณะเมื่อได้ทำสัญญาซื้อขายกัน

สัญญาซื้อขายส้มโอระหว่างชัยและชอบเป็นสัญญาต่างตอบแทนซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการก่อให้เกิดหรือโอนทรัพย์สินในทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง เมื่อปรากฏว่าส้มโอ 500 ผล นั้นถูกลักไปทั้งหมดโดยมิใช่ความผิดหรือความประมาทเลินเล่อของชอบแต่อย่างใดเลย จึงถือได้ว่าเป็นกรณีที่ทรัพย์สินที่ซื้อขายกันตามสัญญาสูญหายหรือเสียหายไปด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษลูกหนี้มิได้ การสูญหรือการเสียหายนั้นจึงตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ กล่าวคือ ชัยยังต้องชำระ

ราคาส้มโอ 1,000 บาทนั้นให้แก่ชอบ ถึงแม้ว่าส้มโอ 500 ผลถูกลักไปแล้วทั้งหมด

ดังนั้น ชอบจึงมีสิทธิได้รับชำระราคาส้มโอ 1,000 บาทจากชัย แต่ชัยไม่มีสิทธิเรียกให้ชอบส่งมอบส้มโอให้คนใหม่อีกแต่อย่างใด.

ภาค 2 ปีการศึกษา 2519

ข้อ 1. คำถาม

กลฉ้อฉลเพื่อเหตุคืออะไร การแสดงเจตนาอันได้มาเพราะกลฉ้อฉลเพื่อเหตุมีผลในกฎหมายอย่างไร

ให้อธิบายโดยสังเขปพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ

แนวคำตอบ

ประเด็นที่ 1

กลฉ้อฉลเพื่อเหตุ คือกลฉ้อฉลที่ถึงขนาดเพียงบางส่วน กล่าวคือ แม้จะไม่มีการใช้อุบายหลอกลวง คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งก็ยังสามารถทำนิติกรรมอยู่นั่นเอง หากแต่ว่าได้มีการใช้อุบายหลอกลวงทำให้คู่กรณีฝ่ายนั้นต้องรับเอาข้อตกลงหรือข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าที่เขาจะยอมรับตามปกติ ซึ่งถ้าไม่มีการใช้อุบายหลอกลวงหรือกลฉ้อฉลเช่นนั้นเขาก็จะไม่ยอมรับข้อตกลงหรือข้อกำหนดดังกล่าวนั้น

ประเด็นที่ 2

ผลในกฎหมายของการแสดงเจตนาอันได้มาเพราะกลฉ้อฉลเพื่อเหตุนั้น มาตรา 123 บัญญัติว่า “ถ้ากลฉ้อฉลนั้นเป็นแต่เพื่อเหตุ กล่าวคือว่า เพียงได้จงใจให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับเอาซึ่งข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าที่เขาจะยอมรับโดยปกติไซ้ ท่านว่าคู่กรณีนั้นได้แต่จะเรียกค่าสินไหมทดแทน จะบอกล้างการอันนั้นเสียทีเดียวหาได้ไม่”

ซึ่งหมายความว่า การแสดงเจตนาอันได้มาเพราะกลฉ้อฉลเพื่อเหตุนั้น คู่กรณีฝ่ายที่ถูกกลฉ้อฉล เรียกเอาสินไหมทดแทนความเสียหายจากคู่กรณีฝ่ายที่ทำกลฉ้อฉลเพื่อเหตุได้ แต่จะบอกล้างนิติกรรมนั้นเสียทีเดียวไม่ได้

ตัวอย่าง ก. เสนอขายแจกันลายครามรุ่นเก่าใบหนึ่งให้ ข. ในราคา 10,000 บาท ข. ได้ถาม ก. ว่าแจกันมีรอยตำหนิหรือรอยร้าวหรือเปล่า ก. บอกว่าไม่มี ข. จึงตกลงซื้อในราคา 10,000 บาท แต่ความจริงแจกันใบนั้นมีรอยร้าวเล็กน้อย และ ก. ได้เอาสีทาปิดรอยร้าวไว้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ ข. จะทราบว่าแจกันนั้นมีรอยร้าว ข. ก็ซื้อเพราะเป็นแจกันลายคราม รุ่นเก่าที่ ข. ต้องการ แต่ ข. ย่อมจะซื้อในราคาเพียง 8,000 บาท เท่านั้น

การที่ ก. ใช้อุบายหลอกลวง ข. ให้หลงเชื่อว่าแจกันใบนั้นไม่มีรอยร้าว ทำให้ ข. ซื้อแพงไป 2,000 บาท ซึ่งเป็นข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าที่ ข. จะยอมรับโดยปกติ

ดังนั้น ข. มีสิทธิเรียกเงิน 2,000 บาท คืนจาก ก. ได้ แต่จะบอกล้างสัญญาซื้อขายนั้น เสียทีเดียวหาได้ไม่

(ตัวอย่างอาจผิดเพี้ยนไปจากนี้ก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นตัวอย่างที่ปรับเข้ากับมาตรา 123 ได้).

ข้อ 2. คำถาม

นายกิ่งมีที่ดินแปลงหนึ่ง ได้ตกลงกับนายเปลวซึ่งเป็นญาติทำสัญญาซื้อขายที่ดินแปลงนั้นไว้หลอก ๆ โดยได้จดทะเบียนการโอน แต่ไม่มีการชำระราคา ต่อมานายเปลวได้ขายที่ดินแปลงนั้นให้แก่นายปลาในราคาท้องตลาด โดยได้จดทะเบียนการโอนถูกต้องเรียบร้อยและนายปลาได้กระทำการโดยสุจริตไม่รู้ถึงข้อตกลงระหว่างนายกิ่งและนายเปลวซึ่งได้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินแปลงนั้นไว้หลอก ๆ

ให้ท่านวินิจฉัยว่า ระหว่างนายกิ่งและนายปลา ใครมีสิทธิดีกว่ากันในที่ดินแปลงนั้น

แนวคำตอบ

หลักกฎหมาย มาตรา 118 วรรคแรก บัญญัติว่า “การแสดงเจตนาหลงด้วยสมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ท่านว่าเป็นโมฆะ แต่ข้อไม่สมบูรณ์อันนี้ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตและต้องเสียหายแต่การแสดงเจตนาหลงนั้น”

วินิจฉัย นายกิ่งและนายเปลวได้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินกันไว้หลอก ๆ โดยได้จดทะเบียนการโอนแต่ไม่มีการชำระราคา จึงเป็นกรณีที่นายกิ่งและนายเปลวได้สมรู้กันแสดงเจตนาหลงออกมาว่าได้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินกัน สัญญาซื้อขายที่ดินแปลงนั้นระหว่างนายกิ่งและนายเปลวจึงตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 118 วรรคแรกตอนต้น

ต่อมานายเปลวได้ขายที่ดินแปลงนั้นให้แก่นายปลา โดยได้จดทะเบียนการโอนถูกต้องเรียบร้อยและนายปลาได้กระทำการโดยสุจริต ไม่รู้ถึงการที่นายกิ่งและนายเปลวได้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินกันไว้หลอก ๆ จึงถือได้ว่านายปลาเป็นบุคคลภายนอกซึ่งได้กระทำการโดยสุจริต

และหากนายกึ่งเรียกที่ดินแปลงนั้นคืนไปได้ นายปลายอมได้รับความเสียหาย กรณีจึงต้องตามบทบัญญัติมาตรา 118 วรรคแรกตอนท้าย คือนายกึ่งไม่อาจยกข้อไม่สมบูรณ์แห่งการแสดงเจตนาลงนั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับ นายปลาบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตและต้องเสียหายแต่การแสดงเจตนาลงนั้นได้

ดังนั้น ระหว่างนายกึ่งและนายปลา นายปลายอมมีสิทธิ์ดีกว่าในที่ดินแปลงนั้น.

ข้อ 3. คำถาม

เงื่อนไขและเงื่อนไข มีลักษณะแตกต่างกันประการใด

แนวคำตอบ

เงื่อนไข หมายถึงข้อกำหนดอันบังคับไว้ให้นิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นในอนาคต และไม่แน่นอน (ป.พ.พ. มาตรา 144)

เงื่อนไข หมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับกาลเวลาภายหน้าอันบังคับให้นิติกรรมเริ่มต้นมีผลทางกฎหมายให้ปฏิบัติการตามนิติกรรม หรือนิติกรรมนั้นสิ้นผลเมื่อถึงเวลากำหนด (ป.พ.พ. มาตรา 153)

ฉะนั้น เงื่อนไขและเงื่อนไข จึงมีลักษณะแตกต่างกันดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของข้อกำหนดแตกต่างกัน คือเงื่อนไขเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับเหตุการณ์ ส่วนเงื่อนไขเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับกาลเวลา
2. ความแน่นอนของข้อกำหนดต่างกัน คือเงื่อนไขจะต้องเป็นข้อกำหนดที่ไม่แน่นอน ส่วนเงื่อนไขนั้น มีกำหนดกันไว้แน่นอน เพียงแต่ว่าจะถึงเวลากำหนดเมื่อใดเท่านั้น
3. ผลทางกฎหมายบางประการต่างกัน คือถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน เงื่อนไขสำเร็จนิติกรรมจึงจะเกิดผล (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 145) ส่วนเงื่อนไขเริ่มต้นนั้น นิติกรรมมีผลผูกพันทางกฎหมาย หากแต่กฎหมายห้ามไม่ให้ทางกฎหมายให้ปฏิบัติการตามนิติกรรมก่อนถึงเวลากำหนด (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 153).

ข้อ 4. คำถาม

ในการทำคำเสนอ และคำสนองของบุคคล จะถือว่าได้เกิดเป็นสัญญาขึ้นเมื่อใด

แนวคำตอบ

ตอบตาม ป.พ.พ. มาตรา 356 และมาตรา 361 กล่าวคือ